

CHILE BULLETTINEN

Nummer 3 1977

Årgång 5

Pris 3 kr

De
"försvunna"
fångarna

Vi riskerar fler "terroristaffärer"

Terrorkonvention hot mot politiska flyktingar

"Första veckan hölls jag instängd i en liten cell utan möjlighet att meddela mina anhöriga var jag fanns. Jag förstod inte varför jag spärrats in. Under hela tiden var jag rädd för att bli utsatt för tortyr."

Det här låter kanske som en typisk skildring av hur en politisk fånge behandlas i Latinamerika.

Men så här berättade faktiskt en colombian som i fem veckor satt anhållen i Sverige.

Colombianen är en av de många som greps i samband med den beryktade och omskrivna "terroristaffären" i våras. Så här berättade han själv efter frisläppandet:

"Jag var uppe på flyktingrådet i Stockholm. Där frågade en för mig okänd person om jag ville hjälpa honom att flytta. Och eftersom vi brukar hjälpa varandra inom flyktingrådet var det naturligt att ställa upp."

Den okände var den misstänkta "terroristledaren" Norbert Kröcher som senare utvisades till Västtyskland.

– Jag hjälpte honom att flytta lite prylar från en våning till en annan. Det var några resväskor, böcker, TV och en fågelbur. Som tack för hjälpen fick jag 50 kronor och blev bjuden på middag i en villa i Trollbäcken.

Det var den villan som polisen stormade 28 mars. Här befann sig colombianen när polisen attackerade och grep alla levande varelser i området omkring villan.

– Den chocken får jag svårt att glömma, berättar colombianen. Alla polismän som stormade in med dragna k-pistar. Jag förstod ingenting. En polis slet upp mig i håret mot väggen.

Colombianen fördes till centralhäktet på Kungsholmen i Stockholm.

– Jag fick inte anlita tolk under de första förhören trots att jag talar mycket dålig svenska. Allt jag begrep var att jag anklagades för att vara inblandad i någon slags terrorverksamhet.

Colombianen satt i häktet i fem veckor. Hela tiden under pressande förhör. Nu är han alltså frisläppt efter att med nöd och näppe klarat sig från att bli utvisad ur landet. Rikspolisstyrelsen ville utvisa honom trots att åklagaren redan hade hävt åtalsbeslutet.

Han klarade sig alltså. Men flera andra politiska flyktingar och utlännningar blev utan vidare utkastade ur landet i samband med den senaste "terroristaffären" som allt mer liknar en enda stor rättskandal.

Total mörkläggning

Hur mycket av bevisen som polisen säger sig ha skulle egentligen hålla i en rättegång? Det lär vi aldrig få veta. Hittills har sex utländska medborgare utvisats ur Sverige. Flera av dem på uppenbart lösa grunder. De kommer aldrig att få en chans att försvara sig inför svensk domstol utan är stämplade som "terrorister" för livet.

Flera av de inblandade svenskarna sitter fortfarande häktade och deras advokater har belagts med total tystnadsplikt. De som släpptes har också tystnadsplikt. Vid rättegången som troligen kommer att ske i juni-juli kommer en stor del av bevisföringen att bygga på anonyma, skriftliga vittnesuttalanden. Det finns stor risk för att rättegången blir en parodi på rättvisa.

Men alla bevisen? Ja, det som en tidning i upphetsat tillstånd kallade "det största vapenbeslaget i Sverige någonsin" har visat sig vara en pl-

tol. Och i Trollbäcksvillan som stormades fanns överhuvudtaget ingenting som motiverade massuppbåd av k-pist-beväpnade poliser.

Det här är ingenting som polisen erkänt. Det är endast genom hårt arbete från enskilda och organisationer som delar av sanningen kommit fram. Mörkläggningen kring terroristaffären är fortfarande total, förutom att SÄPO har "läckt ut" viss information till utvalda journalister för att få affären att ta önskad vändning. Något som man verkligen lyckades med under de första dygnen av "terroristaffären" då den av en förtjust kvällspress pumpades upp till gigantiska proportioner.

Hemligstämpel döljer

Regeringens handläggning av de senaste utvisningarna påminner starkt om utvisningarna av de två japanska medborgarna 1975. De utvisades med stöd av den dåvarande terroristlagen efter att ha anklagats för samröre med japanska röda armén.

Efter utvisningarna ställdes japanerna inför domstol i Japan. Domstolen fann dem vara helt oskyldiga.

I samband med deras utvisning vägrade polisen och regeringen att lägga fram bevis. Man hänvisade till att allt material var hemligstämpelat. Den egentliga orsaken var att det inte fanns några bevis, något som de frikännande domarna i Japan klart visade.

Att fördöma svenska polisens och regeringens behandling av de inblandade i "terroristaffären" har inget att göra med att försvara terrorism typ Baader-Meinhof.

Men det borde vara självklart att ingen ska kunna anklagas för att vara terrorist utan att få en möjlighet att försvara sig eller ens ställas inför rätta. De som nu utvisats har inte

fått en chans att rentvå sig. De kommer för alltid att vara stämplade som terrorister.

Befrielsekamp blir terrorism

Handläggningen av terroristaffären pekar på den omsvängning som på officiellt håll börjar ske mot en hårdare flyktingpolitik.

Utvisningarna har lett till ökad oro och osäkerhet bland flyktinggrupper. Oron för polisen har redan tidigare varit ganska stor. Tendenserna till en skärpt attityd från polisens sida har synts länge – förstärkt gränskontroll, hårdare regler för humanitära flyktingar, polisens ständigt återkommande legitimationskontroller på Stockholms invandrarkaféer etc.

Och situationen för de politiska flyktingarna kommer att bli värre. Deras redan nu stora rättslöshet kommer att bli i det närmaste total.

Sverige har nämligen, tillsammans med flera andra europeiska länder undertecknat en konvention för "bekämpandet av terrorism".

Konventionen innebär bl a att de enskilda ländernas möjlighet att lämna politisk asyl minskas. Dessutom innebär konventionen stora faror speciellt för flyktingar från Latinamerika. Enligt konventionen klassas nämligen allt användande av våld som terrorism, oavsett under vilka politiska förhållanden det sker! Flyktingar som deltagit i väpnad befrielsekamp kommer alltså att räknas som "terrorister".

För att konventionen för Sveriges del ska bli bindande måste den också godkännas av riksdagen. Därför har regeringen lagt fram en proposition i den saken. SÄPO:s "terroristaffär" har med all säkerhet bidragit till att skapa just den positiva inställning till

Så här var poliserna klädda vid stormningen av villan i Trollbäcken. Man beslagtog ett livsfarligt vapen – en brödkniv . .

Terroristvisan

I Sverige har hänt en så gruelig sak, det kommit terrorister med buller och med brak, de tänkte att bortröva som själalösa djur högt uppsatta personer och sätta dem i bur.

Det snurrar i hjärnan när som man läser om hur bomber och granater man hittat vart man kom det snurrar ännu mera när som man sedan ser hur allting dementeras, ja, man undrar vad som sker.

Men, gudskelov, polisen, dom visste strax besked, dom ryckte ut en morgon klockan sex i långa led, dom stormade en villa med k-pistar och jox, där hittades en brödkniv som snabbt tillvaratogs.

För övrigt fanns i villan en spansktalande man, tillika dennes hustru som kommer från ett land där som polis och militär får arbeta i fred det landet heter Chile och styrs av Pinochet.

Ja, säga vad man vill om extremister utifrån, nog är det obehagligt att här ha dom bakom lås, vi lämnar hellre ut dom till deras hemlands stat så flyter deras kroppar upp i floden ganska snart.

Ja, svenska polisen har visat vad den kan, man storma villan bredvid men skurken undanhann hon hette visst Gunilla, en mor med tvenne barn som flydde in till grannen, ett sådant listigt skarn.

Och på den andra sidan av tomten bodde där byggnadsarbetaren Helmer, en fredlig pensionär, han släpades ur sängen, blev biten av en hund, och tänkte: "Det är statskupp, o gud, min sista stund!"

Ja, 40 personer arresterades totalt, som misstänkta för att planera kupper illegalt, man släppte sedan 30 och håller resten kvar och det finns många andra som kan sättas i förvar.

Vad är det då som ger inspiration till vår polis och vem har snickrat lådan som dom framfört som bevis, man kan ju fråga SÄPO och dom som längtar hem och gräms åt nederlaget 1945.

Ja, utan bevis kan dom sätta oss i bur och på en misstanke kan en flyktning slängas ut, det är så demokratiskt så man skrattar så man dör och gråter när man rullar ut på gatan nedanför.

Snart hittar dom terrorister i varenda vrå och frågar man varför så kan man ingenting förstå dom säger bara: "Allt det här är större än du tror!" Och överallt försvinner folk och tystnaden är stor.

Och vi kan dementera och hålla långa tal men det är få som lyssnar om man saknar kapital vi sjunger den här sången så ni vet vad som är sant för våra rättigheters skull – ta med den överallt!

**Text: Jan Hammarlund
Melodi: Traditionell**

terrorkonventionen som regeringen velat ha.

SÄPO:s åsiktsregistrering

För alla som arbetar med antiimperialistiskt solidaritetsarbete är det viktigt att genomskåda den skräck- och hetsstämning som piskades fram av polis och massmedia i samband med "terroristaffären".

Ett av exemplen på hur sjuk hela historien är, gavs i en artikel i Dagens Nyheter om en 35-åring som av polisen anklagades för att vara terrorexpert och "inblandad i kidnappningsplanerna". Ett av de mer graverande bevisen som polisen hade för mannens skuld, var att han deltog aktivt i Spanienarbete och att han en gång hållit tal vid en demonstration mot avrättandet av de baskiska fångarna!

Det här bevisar naturligtvis inte mannens skuld utan är bara ännu ett exempel på att

SÄPO bedriver åsiktsregistrering. Vilket inte är något nytt för dem som arbetar inom den antiimperialistiska rörelsen.

Terroristbestämmelserna i Utlänningslagen strider mot alla rättsprinciper genom att de är speciellt riktade mot utländska medborgare. De strider också mot FN-konventionen och mot Helsingforsavtalet om de mänskliga rättigheterna.

Den senaste "terroristaffären" visar tydligt att om invandrare och politiska flyktingar ska få en anständig rättssäkerhet i det här landet, så måste terroristparagraferna avskaffas!

**Slopa terroristparagrafen!
Nej till terroristkonventionen!**

Claes Sjöberg

idetta nummer

Stockholm den 22 maj 1977

"Vi tror att omkring 2 500 argentinare just nu försvinner varje dag" läser jag i en intervju med Che Guevaras bror advokaten Roberto Guevara i dagens DN.

Det är inte bara argentinarna som "försvinner" i generalernas Sydamerika. Samordningen mellan de olika staternas säkerhetsstyrkor innebär naturligtvis såväl ett samarbete i utarbetandet av nya raffinerade tortyrmeter som ett utbyte av erfarenheter från bekämpningen av "subversiva element". Att låta folk försvinna har i det långa loppet visat sig vara effektivare än att hålla fångelserna fyllda med erkända politiska fångar. En erfarenhet som delas inte bara av de såta vännerna Pinochet och Videla, utan även av vapendragarna i Uruguay, Brasilien och Paraguay. Under vårens lopp har de olika latinamerikanska solidaritetsorganisationerna i Sverige, inklusive Chilekommitten, drivit en gemensam kampanj för de "försvunna". Som en sen uppföljning på den kampanjen vill vi i det här numret förmedla något av den kamp de anhöriga till försvunna i Chile idag kan föra.

mot bättre vetande

LATINAMERIKAINSTITUTET är ett statligt institut för forskning och studier om Latinamerika. Arbetsuppgifterna kan sammanfattas i fyra punkter: Driva och främja forskning om Latinamerika. Driva bibliotek och vara dokumentationscentral för Latinamerikaforskning. Anordna kurser och föreläsningar om Latinamerika. Medverka till kulturella kontakter med Latinamerika.

För personer som är intresserade av Latinamerika och vill följa utvecklingen där är institutets bibliotek till stor nytta. Där finns 25 000 böcker och 300 tidskrifter. De flesta böckerna går att låna vid besök eller genom beställning på lokala bibliotek.

För att underlätta för dem som vill låna böcker har institutet sammanställt bibliografier över olika ämnesområden. Sådana boklistor finns bl a för böcker om militarismen, agrara problem, gerillarörelser, industriutveckling, ekonomiskt integration, utländska investeringar, fackföreningsrörelsen, kvinnans situation och familjestrukturen. Bibliografierna kan gratis beställas från institutet. Biblioteket fotokopierar också artiklar och liknande åt besökare eller efter beställning per brev.

Latinamerikainstitutet
Odengatan 61, Fack
102 30 Stockholm
Tel 08/34 08 60 ankn 368

Nummer 6/1976 av Fjärde Internationalen, Kommunistiska Arbetarförbundets teoretiska tidskrift, innehåller ett flertal artiklar om Chile, Latinamerika och solidaritetsarbetet.

"Med Castro som ledstjärna" är titeln på den kanske mest intressantaste artikeln. Den är skriven av Pablo Rojas och är ett försök till utvärdering av vad artikel-författaren kallar den "Castristiska strömningen" i Latinamerika. Mer konkret behandlar den de grupper och rörelser som utvecklades under starkt inflytande av den kubanska revolutionen som MIR i Chile, MLN-Tupamaros i Uruguay, ELN i Bolivia och PRT/ERP i Argentina. Numret kostar sex kronor och kan kopas på bokkaffer och andra vänsterbokhandlar. Det kan också beställas från Bokförlaget Røda Rummet, Box 4907, 100 28 Stockholm.

MEN OTRYGGHETEN och rättslösheten för motståndarna till dagens latinamerikanska terrorregimer är ingalunda begränsad till den sydamerikanska kontinenten. Den följer dem även i exil. Den stort upplåsta "terroristaffären" vi blivit pådyvlade under vårens lopp har ytterligare ökat oron och ovissheten bland de latinamerikanska flyktingarna här i Sverige.

Under samtalet med Ana (se sid 14) kom självfallet även terroristaffären till tals. Oron och frågorna fanns där, men också en beslutsamhet.

-Vi måste klargöra skillnaden för människor. Skillnaden mellan politiska massrörelser och terrorister. I mitt land är det de makt-havande som står för terrorismen.

Ja, det är ju därför vi finns till - för att förmedla den information de stora massmedierna väljer att förtiga - eller förvränga.

Med hopp om att sommarens nummer av Chilebulletinen ska sprida lite nytt ljus över det som sker - på andra sidan Atlanten och här på hemmaplan.

Kamratligen

GA

CHILEBULLETINEN

Prenumerationspris för 7 nummer framåt: 25 kr. Stödprenumeration: 10 kr. Betalas på pg 504 88 - 6, Chilebulletinen. Ange från och med vilket nummer prenumerationen ska börja. Adressändringar: Sändes till Chilebulletinen, Språngkullsgatan 19 A, 411 23 Göteborg.

Chilebulletinens adress: Box 622, 101 28 Stockholm.
Besöksadress: Grev Turegatan 15, 1 tr.
Telefon: 08/61 88 41
Ansvarig utgivare: Robin Lapidus
Redaktionssekreterare: Eva Nyberg
Presidningsdatum: 1/6 1977

CHILEKOMMITTEN

Chilekommitten bildades som solidaritetsorganisation i december 1971. Efter militärkuppen i Chile den 11 september 1973 är Chilekommitten i Sverige en del av den internationella solidaritetsrörelsen för motståndskampen i Chile. Chilekommittens målsättning är att politiskt och materiellt stödja motståndskampen i Chile samt att sprida lärdomar om den chilenska arbetarklassens kamp före och efter militärkuppen. Chilekommittens insamlade medel går oavkortat till motståndskampen inne i Chile. Chilekommitten är partipolitiskt obunden och tillåter olika politiska riktningar så och tendenser att komma till uttryck såvida tendenserna inte går emot kommitténs plattform.

Chilekommitten arbetar efter följande fyra huvudparoller:

**BEKÄMPA IMPERIALISMEN!
STÖD MOTSTÅNDET - BOJKOTTA DIKTATUREN!**

**FRIGE DE POLITISKA FÅNGARN!
STÖD DET CHILENSKA FOLKET'S KAMP MOT FASCISM - FÖR SOCIALISM!**

Medlemmar i Chilekommitten kan personligen men inte organisationer bli som arbetar i enlighet med organisationens stadgar och utåt stöder dessa samt betalar medlemsavgift.

Det fordras också att man under två månaders tid arbetat aktivt i en lokal kommitté och därefter valts in av lokalkommitténs medlemmar.

Personer som stöder Chilekommitténs målsättning men inte aktivt deltar i dess arbete kan teckna stödmedlemskap.

Chilekommitténs kansli (tel 08/21 27 23, adress som bulletinen) ger närmare upplysningar och sätter dig i kontakt med närmaste lokalkommitté!

I Sverige finns Chilekommitten på följande orter:

Arvika, Boden, Borlänge, Borås, Eksjö, Enköping, Eskilstuna, Edölv, Falun, Filipstad, Flen, Katrineholm, Gislaved, Gävle, Göteborg, Halmstad, Hultsfred, Vimmerby, Härnösand, Jönköping, Jämsjö, Kalix, Kalmar, Karlskrona, Karlskoga, Karlstad, Kiruna, Kramfors, Kristianstad, Kristinehamn, Kävlinge, Köping, Landskrona, Linköping, Ljusdal, Ludvika, Luleå, Lund, Lycksele, Malmberget, Malmö, Malung, Molkom, Motala, Norrhammar, Norrköping, Nybro, Nyköping, Oxelösund, Nynäshamn, Nässjö, Oskarshamn, Perstorp, Rättvik, Skellefteå, Sundsvall, Södertälje, Umeå, Uppsala, Varberg, Visby, Västerik, Västerås, Växjö, Öland, Örebro, Örnsköldsvik, Österlen, Östersund.

I Stor-Stockholm finns 38 lokalkommittéer.
Tryck Revopress, Göteborg 1977
STÖD MOTSTÅNDSKAMPEN I CHILE!
Postgiro 65 39 28 2

DORFMAN & MATTELART

KONSTEN ATT LÄSA KALLE ANKA

OM IMPERIALISTISK IDEOLOGI
I DISNEYSERIERNA

KONSTEN ATT LÄSA KALLE ANKA

Är Walt Disney oförarglig? Varför skänker infödingarna och vildarna alltid sina rikedomar till ankarna? Vad gör Knette, Fnatte och Tjatte i Vietnam? Sådana frågor ställdes i Chile i början av UPs regeringsperiod. Resultatet blev bl a boken om Kalle Anka som publicerades i Chile 1971. Boken är skriven av Ariel Dorfman och Armand Mattelart. Efter militärkuppen 1973 brändes boken tillsammans med annan progressiv och marxistisk litteratur. Kupp-makarna har emellertid inte kunnat hindra denna djupgående kritik av barnkulturens heliga ko från att spridas världen över.

Boken kan köpas i bokhandeln eller beställas från u-f-förlaget, Box 5220, 102 45 Stockholm, postgiro 195988-1. Pris 15 kronor.

Första maj i Chile:

"Det nationella arbetets dag"

Möjligheterna till allmänna sammankomster i Chile idag är inte många. Det är framför allt kyrkans möten som fortfarande tolereras av juntan. 1 maj hölls naturligtvis inget politiskt massmöte. Liksom ifjol var däremot mässan i katedralen i Santiago en mycket välbesökt tilldragelse.

Det är emellertid inte endast de politiska mötena som är bannlysta. Även kulturella sammankomster av olika slag har hamnat i blåsväder.

DAGSTIDNINGARNA fastslår entydigt att första maj – som fortfarande är helgdag, men inte längre "internationella arbetets dag" utan "nationella" – är till för att arbetarna ska vila. La Segunda t ex skrev den 27 april följande:

"1:a Maj 1977. Det Nationella Arbetets Dag. 1:a Maj 1973. Arbetets Internationella Dag. Tidigare, en de politiska mötenas dag. Med styrkedemonstrationer. Med förolämpningar och utfall. Idag, arbetarnas dag. En enhetens dag för alla dem som arbetar för Chile. Igår, röda fanor. Idag, chilenska flaggor. Dagens betydelse har ändrats. Innehållet är ett annat.

Dubbel egg

Journalistiken är ett dubbel-eggat vapen. Eller kanske det är så att hela sanningen aldrig går att dölja. Citatet ovan kan ju också läsas som en liten hyllning till det som en gång var 1:a Maj i Chile. Artikel-författaren till ovanstående gick också ut på stan för att intervju några av dem som "arbetar för Chile". En affärsägare tycker att det är bättre nu. Man kan lugnt gå ut på stan 1:a Maj utan att riskera bli överfallen eller hamna i politiska möten.

Arbetarna

Men när journalisten frågar några byggnadsarbetare vad de tycker, svarar de: "Vi tycker ingenting, vi bara arbetar. För oss finns det ingen Arbetarnas dag. Det enda vi tänker på är att få mat till grytan därhemma"

Massmöte i katedralen

Traditionsenligt höll även i år Kardinal Raul Silva Henríquez en mässa dagen till ära, och till "Arbetaren Sankt Josefs" ära. Men mässan är sär-egen. Santiagos stora katedral är sprängfylld. Det är många ungdomar närvarande. Säkert besöks heller ingen annan mässa av så många "tvivelaktiga" katoliker. Kanske "troende", men i allmänhet inte "praktiserande". Säkert är också att ingen annan kyrklig högtid drar så många DINA-agenter till platsen.

Stämningen är behärskad och bestämd. De allra flesta familjer har direkt eller indirekt drabbats av repressionen. De flesta som är närvarande har därför troligen släkt eller vänner mördade av juntan, försvunna, i landsflykt, med fängelsestid bakom sig eller avskedade och arbetslösa. Allt verk av juntans politik.

LA IGLESIA
NO SE OLVIDA
DE SU CUNA

FIRSTA DE SAN JOSE OBRERO 1977

"Kyrkan glömmar inte sitt ursprung" är titeln på det häfte som delades ut i katedralen.

Förutom de sedvanliga katolska mässriterna sjungs många andra sånger. Bland dessa känns t ex "Blowin' in the wind" igen. Fackliga ledare från arbetarklassen, arbetslösa, hembiträden och ungdom kommer upp i predikstolen och läser sina egna respektive böner om de närmaste problemen som angår dem. Varje bön avslöses av en applåd som drar ut på tiden och går i vågor, och som ingen kan stoppa.

Kristdemokraterna

Kardinalen är utan tvekan anhängare av kristdemokraternas modeller och politik. Han talar om demokrati, om ett nytt samhälle, om medbestämmande. En öppen propaganda för en moderat linje i förändringarna. Det är fråga om förändringar i, inte över-skridande av, ett kapitalistiskt system.

Det är viktigt idag att folk kan träffas, även om det sker under "överinseende" av kyrkan. Det viktigaste sker inte heller i katedralen, eller ens 1:a Maj. Utan varje dag i kåkstäder, i arbetslöshetskommittéer, i folkliga matsalar, i små verkstäder, i studiecirklar och i ungdomsgrupper.

Musikfestival

Kyrkans möten och sammankomster får ännu pågå utan att juntan ingriper, även om det, som under 1:a Maj kan vimla av DINA-agenter under högmässan. Men juntan är känslig för andra möten som på något sätt påminner om UP-tiden. Den vet att när människor träffas och diskuterar, då formuleras kraven och kampandan hålls vid liv.

Ett exempel på juntans känslighet är ingreppet mot den musikfestival som eleverna vid gymnasieskolan Darío Salas ordnade för någon månad sedan. Eleverna visste vad de riskerade, men trots det sjöng de t o m Victor Jaras sånger. Och mycket riktigt – polisen slog till och samtliga deltagare arresterades.

Konsten

Ett annat exempel är den bomb som DINA placerade i galleriet "666" i Santiago. 193 tavlor av konstnärer som Matta, Rugendas, Antune, Buchard, Lobos och andra förstördes. På samma gång förstördes en utställning med vävnader gjorda av kvinnor i arbetarkvarteren. Utställningen var anordnad i samarbete mer den katolska kyrkans solidaritetsorganisation, La Vicaría de la Solidaridad.

En bomb på teatern

Även inom teatern finns det modiga grupper som sätter upp pjäser med udden riktad mot juntan och förtrycket. Ett sådant exempel är den pjäs som teatern La FERIA satte upp i mars i år. Många stod i kö för att se pjäsen under de få dagar som den kunde visas. Teatertältet stängdes nämligen efter några dagar av polisen. Officiell förklaring: hälsorisk. Men att det endast var juntans "hälsa" som stod på spel visar den brandbomb som polisen placerade i tältet.

Under flere veckor talade man om denna pjäs i Santiago. Den handlade om en cirkus som står i närheten av en kyrkogård. Det går dåligt för cirkusen och personalen blir arbetslös. De har inga pengar till mat och i sin förtvivlan bestämmer de sig för att stödja en presidentkandidat som heter "Ingen". De demonstrerar för sin kandidat och ropar "Ingen ger oss mat! Ingen ger oss arbete! Ingen ger oss frihet! Ingen löser våra problem!" Kandidaten förlorar valet och en av cirkusmedlemmarna säger i en diskussion dem emellan: "De fyra pajaser som styr den här cirkusen är skyldiga til. allt."

Vilka förtryckarna är i Chile idag – det vet alla. Men den som törs nämna förtrycket ut namn, den riskerar att bli utbränd, arresterad och torterad.

Krister Nilsson
Santiago, maj 1977

Nya rådgivare?

Den 17 maj avlade kardinal Raúl H Silva ett celebret besök i Vita Huset där han klar gjorde för den nye amerikanske presidenten vad som egentligen försiggår i Chile. Exakt vad man avhandlade vid besöket har inte tillkännagivits men det spekuleras om att kardinalens besök kan ha haft en avgörande betydelse vid tillbakadragandet av den amerikanske ambassadören i Chile, David H Popper, som på Carteradministrationens begäran lämnade Chile den 22 maj.

I Washington väntar man för övrigt flera chilenska besök – såväl expresidenten Eduardo Frei som socialistpartiets Clodomiro Almeyda tillhör de tilltänkta gästerna. Huruvida Carter ämnar ta fasta även på deras vittnesmål återstår att se.

El Mercurio Internacional
15-21 maj 1977

Hjärntvätt

Vi har tidigare berättat om den indoktrinering de chilenska barnen utsätts för (Se Chilebulletinen 7/76). Nu har vi fått tag på några cirkulärbrev till de chilenska daghemmen från det Tekniskt-Pedagogiska departementet under ledning av den Nationella Barnstuge-Juntan.

I breven ges instruktioner för hur den patriotiska måndags-samlingen skall genomföras. Varje måndag morgon samlas barnen, fanan hissas och nationalsången spelas. Ledaren föreslås sedan säga några patriotiska ord för att "forma barnens attityder". Förslagsvis talar man då om de "patriotiska symbolerna", om fosterlandets försvarare eller om viktiga högtidsdagar, t ex Krigsmaktens dag, Karabinjärernas dag, om slaget vid Concepcion eller Iquique eller regeringsjuntans dag. Samlingen avslutas lämpligen med hymnen till Krigsmakten: Militärer och marinsoldater/ de är verkligen modiga/ med risk för sina liv/ har de gett oss vår frihet.

Det gäller för de chilenska generalerna att hos barnen radera ut det chilenska folkets tidigare erfarenheter av frihet och kamp. Att skapa en ny, följsam generation som inte upprepar föräldrarnas kamp för socialismen.

Juntan exporterar barn

Militärjuntans ekonomiska politik har som bekant fått ödesdigra följder för det chilenska folket. En fjärdedel av den arbetsföra befolkningen arbetslös, svält och misär är alla fenomen som uppmärksamats av massmedia.

Men juntan exporterar inte bara den mat den egna befolkningen så väl skulle behöva. Den exporterar också den del av den uppväxande generationen som den inte anser sig ha råd att föda. Antalet internationella adoptioner från Chile har ökat starkt sedan militären tog över. Och ett av mottagarländerna är Sverige.

Enligt Socialstyrelsens NIA-nämnd (den instans som ansvarar för förmedlingen av barn till adoptivföräldrar) finns det ingen statistik över hur många barn som kommit

från respektive land, däremot finns det statistik över hur många familjer som efter utredning från de sociala myndigheternas sida rekommenderats som mottagare av chilenska barn, rekommendationer som dels är beroende av de presumtiva föräldrarnas önskemål, dels av antalet tillgängliga barn i Chile. För budgetåret 1973-1974 rekommenderades en familj som mottagare av chilenska barn, 1974-1975 74 familjer och under budgetåret 1975-1976 var antalet 199 familjer.

Att föräldrar ser sig tvungna att lämna ifrån sig ett av sina barn för att kunna försörja de övriga är illa nog. Men är det bara sådana barn som kommer hit? Det ryktas om att det bland dessa även skulle finnas barn till politiska fångar – är det rykten helt gripna ur luften?

ANTIKOMMUNISTISK KONGRESS

I slutet av mars genomförde det Latinamerikanska Antikommunistiska förbundet (CAL) sin tredje kongress i Paraguays huvudstad Asunción. CAL tillhör det Antikommunistiska Världsförbundet som startats av folk från Taiwan. Samröret med CIA är uppenbart.

I Asunción samlades delegater alltifrån exilkubaner och oppositionsmän till höga ministrar från fasciststaterna, som Gustavo Leigh, överbefälhavare och Pinochets högra hand.

Asunción var en lämplig mötesplats, då ju Paraguay är en av de livskraftigaste och mest primitiva latinamerikanska diktaturerna. Detta påpekade också Leigh, men i hans mun lät det så här:

– Under ledning av general Stroessners mästerliga hand, har det paraguayanska folket varit ett av de första i Ameri-

ka som har rest barrikaderna i försvar mot den kommunistiska smittan. Det är ett öppet och generöst land och modigt när det gäller att försvara friheten.

I denna 30-tals luktande anda fortsatte kongressen. Man fördömde "liberala" tendenser i sina hemländer och prisade Chile för dess ledares fasta upprätthållande av den kristna civilisationen. Carters tveksamhet att stödja de amerikanska diktaturerna fördömdes också.

Faran med en organisation som CAL är att här kan reaktionärer av alla slag – militärer, politiker och CIA:s agenter – samlas, utbyta erfarenheter och stödja varandra i kampen för utbredandet av fascistiska diktaturer över hela Latinamerika.

La Opinion, El Cronista

De olika lokala Chilekommittéernas arbete varierar naturligtvis en hel del beroende på i vilken ända av landet de verkar. Chilekommittén i Malmberget har ett alldeles speciellt forum till sitt förfogande – den årligen återkommande samemarknaden i Gällivare. Kommersen för kommitténs del gick bra även i år – man sålde böcker och skivor för 600 kr och skramlade in pengar till insamlingen. Ett viktigt inslag var kampanjen mot IDB som gav många namnteckningar mot ett svenskt medlemskap.

Nya krediter

DIREKTÖREN för Chiles centralbank, Alvaro Bardon sade i en intervju efter sin avslutade rundresa i Europa att Chiles anseende utomlands nu "är mycket bättre än tidigare". Och inte utan fog – såväl Kina som Västtyskland har beslutat rätta den chilenska juntan en hjälpsam hand.

Kina har, enligt El Mercurio beviljat en kredit på 62 miljoner dollar. Avsikten med krediten, som måste utnyttjas under en period av fyra år, är att hjälpa den chilenska juntan med teknisk och agrar utveckling. I samma syfte ska Kina också sända teknisk personal som ska bistå vid utformandet av dessa projekt. Juntan som vädrar morgonluft, har givit sin nya ambassadör i Peking, Sergio Huidobro, i uppdrag att fortsätta förhandlingarna om ytterligare en kredit på 50 miljoner dollar.

Men det är inte bara kineser som reser till Chile. Hederspresidenten för Deutsche Bank, Hermann Joseph Abs gjorde ett tre dagar långt besök i Chile i samband med att banken beviljat juntan en kredit på 50 miljoner DM. Påmiddagen som finansminister Sergio de Castro höll till hans ära på Banco Central fanns även representanter för andra banker och privata företag i Västtyskland och flera lån utlovades.

Trots ett späckat program hann den tyska bankiren även ta en pratstund med Pinochet himself i regeringspalatset där han lovade göra sig till ett språkrör för Chiles sak bland de tyska bankirema.

*El Mercurio 17-23 april 1977
Chile Nachrichten Nr 49*

BOHMAN – en besvikelse tycker Pinochet

Svenskarna är ena taskiga jävlar anser Pinochet och hans hejdukar. Jämt har de där socialisterna kritiserat oss, och nu ska de åt våra vindruvor också, kan vi läsa i La Segunda. Hamnarbetarförbundet bojkottar chilenska varor i tre månader. Det vill säga egentligen är det Moskva som bojkottar eftersom Hamnarbetarförbundet tillhör Fria Fackförbundsinternationalen.

Och vi chilensare som blev så glada när Palme förlorade,

Den 19 april landade för tredje gången på två månader en skvadron på sex chilenska jaktplan på flygplatsen Las Americas utanför Santo Domingo på Dominikanska republiken. Det rör sig om jaktplan av typen A-37 som Pinochetjuntan köpt i USA och nu håller på att frakta hem till Chile för vidare användning – kan man tänka. Chefen för skvadronen, överste Mario Silva, förklarade i en intervju för den dominikanska dagstidningen *Listin Diario*, från vilken bilden är tagen, att A-37 är "ett alldeles nytt plan med taktiska stöduppgifter". Vad det kan betyda konkret är kanske inte så lätt att föreställa sig. Betydligt klarare framstår samme överste Silvas uppgifter om att "planen nyligen köpts av den amerikanska regeringen". Var det inte Carter som talade om stopp för vapenköp till diktaturregimerna så länge de inte respekterade de mänskliga rättigheterna?

Israeliska vapenaffärer

ISRAEL börjar framstå som en imperialismens vapensmedja och leverantör av krigsmateriel till flera av världens förtryckarstater. I Afrika har Sydafrika köpt utrustning och i Latinamerika har nu senast Chile köpt pansarvärmsvapen. Israeliska tekniker har också rest till Chile för att utbildade chilenska soldater.

Israel har tidigare sålt militära transportmedel till Nicaragua, Guatemala, El Salvador, Honduras, Ecuador och Bolivia. Chiles betalningsbalans lider av ett konstant underskott bl a till följd av vapenköp utomlands. Chefen för Chiles centralbank, Alvaro Bardon, har därför rest runt i Europa för att försöka låna pengar.

Observer, Arbetaren

Svenska nazister tar till orda NU SKA SANNINGEN FRAM

NAZISTSVAMPAR är svårutrotade, inte minst i Sverige. Nu har Svensk-Chilenska sällskapet (se Chilebulletinen nr 3/76) stuckit upp huvudet igen. Den här gången vill de gå korståg mot "den internationella Sovjetkommunismens mytbildning", som det står i deras annons i Svenska Dagbladet.

Det betyder att det är dags för sanningen om Vietnam: "FNL har aldrig existerat", om Kuba, ett rikt land under sockerschejken Castro, behöver ingen svensk hjälp", om Ugandas Idi Amin, vars regim "visar hur det kan gå i befriade områden under svart självstyre" och inte minst om Chile, som nu "fått överta Vietnams och Kubas roll" som objekt för mytbildningen (och som "behöver svenskt stöd").

För att sprida opartisk information om Chile – särskilt i skolorna – har Svensk-Chilenska sällskapet ansökt om statligt bidrag från SIDA:s informationsbyrå. Det gäller 25 000 kronor för bl a trycksaker, film och utställning som "objektivt ska informera om Chiles kultur, folk, näringsliv och rättsväsen" (häpp!)

För att göra objektivitetslusten trovärdig deklarerar sällskapet stolt att "Svensk-Chilenska sällskapet arbetar under vänskapligt intresse från härvarande chilenske ambas-

sadören och svensktättlingen, Crafordlärjungen, med.doktor Svante Thörnvall".

En ytterligare garanti för sans och balans: föreningen har skjutit fram Christopher Jolin ökad författare till "Sverige nästa?" och låtit honom söka SIDA:s författarstipendium på 16 000 kronor för att studera "slummen i Santiago de Chile". Han ämnar i tidningsartiklar och en kortare bok redovisa fakta om Chiles slumbildning och ge såväl orsak till problemets uppkomst som receptet för dess slutgiltiga lösning, förlåt, lösning.

I Svensk-Chilenska sällskapets styrelse sitter personer med bevisat nazistiskt förflutet (medlemsregistret i övrigt är hemligt). Hur kan dessa spöklika stöveltrampare nu hoppas på fickpengar från staten, som avbrutit allt SIDA-bistånd till Chile?

Jo, taktiken utgår från principen "ska en ha så ska alla". Så Svensk-Chilenska sällskapet har begärt och fått ta del av samtliga ansökningar om info-bidrag från Chilekommittén och Svensk-Kubanska föreningen genom åren (offentliga handlingar). Tydligen tänker de slå den buntan i huvudet på myndigheterna om de får avslag.

Vi får väl vara tacksamma så länge herrarna slåss med papper...

La Segunda 17 mars 1977

Bara ett år efter det misslyckade invasionsförsöket i Grisbukten på Kuba landsätts 42 000 nordamerikanska marinsoldater på en annan karibisk ö. Öns namn är Dominikanska republiken. Det var andra gången under detta århundrade som USA genomförde en militär intervention i Dominikanska republiken.

Syftet med interventionen var, förklarade den dåvarande amerikanske presidenten Lyndon Johnson, att "rädda amerikanska liv och egendom från en handfull galna kommunister."

42 000 marinsoldater mot "en handfull galna kommunister"! Grisbukten spökade.

I NIO MANADER STANNADE invasionsstyrkorna kvar. Nio månader behövdes för att kunna tvinga en "handfull galna kommunister" på knä!

Det visade sig nämligen att den "handfull galna kommunister" som Lyndon Johnson talade om, bestod av så gott som hela det dominikanska folket. Och att det var ett folk med vapen i händerna. De 42 000 marinsoldaterna som skickats till Dominikanska republiken visste knappt vart de skickats. De väntade sig en rutinmässig "rensningssaktion", snabbt utförd, men hamnade mitt i ett folkuppror. Ett uppror som rymde 40 års tillbakahållen vrede, 40 års hat mot förtrycket, ett uppror som utvecklade all den glädje och kraft som 40 års blodig diktatur hindrat från att komma till uttryck.

Det hela tog sin början en mörk majnatt 1961. Då mördades Trujillo — Rafael Leonidas Trujillo, enväldshärskare under 40 år i Dominikan-

ska republiken. Med honom försvann den kanske mest brutale och hänsynslöse av alla Latinamerikas diktatorer.

En av världens rikaste

Trujillo fördes till makten genom den första amerikanska invasionen på ön — 1916. Han sattes som chef för den armé som invasionsstrupperna organiserade. Och i armén hade Trujillo det verktyg han behövde för att snabbt tillskansa sig all makt. 1924 klev han in i presidentpalatset som Dominikanska republikens enväldige härskare. Och där skulle han sitta kvar till 1961.

Trujillo tillgodosåg de amerikanska intressena. Han garanterade lag och ordning. Han tillhandahöll billig arbetskraft. Han tillät fri utförsel av vinster. Han t o m överlät administrationen och kontrollen över tullen på nordamerikanska händer. Trujillo var en perfekt marionett.

Men med tiden började Trujillo bli besvärlig. Hans brutalitet började uppmärksammas ute i världen. Men framför allt började han sätta sina personliga intressen framför storebrors. Under åren hade Trujillo lagt under sig enorma rikedomar. Han ägde jättelika jordområden, han ägde större delen av den industri som fanns på ön. Han ägde elektricitetsbolaget. Trujillo hade blivit en av världens rikaste män.

Hans egna intressen började bli lite för stora. Och hans primitiva brutalitet motsvarade inte det slag av mer förfinat förtryck och kontroll USA försökte införa i Latinamerika. Trujillo måste röjas ur vägen. Inte för att han förtryckte folket, utan för att han hindrade de amerikanska intressena. Så när Trujillo mördas i maj 1961 är det CIA som handlar. Det är Trujillos personliga livvakter som håller i vapnen, och det är CIA som gett order.

En aning av frihet

Med mordet på Trujillo är det som en 40-årig mardrömsnatt tagit slut. De politiska partierna börjar dyka upp till ytan. Fackföreningarna börjar utvecklas. Tiden fram till de första allmänna valen i december 1961 är oroliga månader. De är fyllda av aktivitet, strejker, demonstrationer, förväntningar. När valen slutligen hålls segrar Juan Bosch, ledare för det Revolutionära demokratiska partiet (PRD, se not).

Med Juan Bosch som president påbörjas ett reformarbete. En ny konstitution som slår fast de grundläggande borgerliga demokratiska rättigheterna antas. För att folk som levt under nästan totalt förtryck i 40 år innebär dessa elementära rättigheter något mycket mer. Med dem har dörren till ett annat liv ställts på glänt. Och det märker storebror i norr. Washington konstaterar kallt att Juan Bosch inte är att lita på när

Bara ett år USA IN DOMINIKAN REPU

• efter Grisbuktsinvasionen:

IVADERAR IIKANSKA UBLIKEN

"Vi måste rädda amerikanska
liv och egendom från en
handfull galna kommunister"
Lyndon B. Johnson, april 1965

det gäller att hålla massorna
tillbaka.

Efter sju månader skrider så
USA till aktion. Efter sju må-
nader störtas Juan Bosch av
militären och ersätts av ett
civil-militärt triumvirat. Re-
formerna stoppas, den nya
konstitutionen rivs upp.

Uppror!

Men det som skett sedan Tru-
jillo mördades kunde inte gö-
ras ogjort. På olika sätt bör-
jade oppositionen agera. I no-
vember 1963 tar medlemmar-
na i Revolutionsrörelsen 14
juli (Movimiento Revotiona-
rio 14 de Julio, se not) till va-
pen i det inre av landet. Deras
väpnade upprorsförsök slås
ned, men de stupade hyllas
som hjältar. Bosch har stöd
inom vissa delar av armén.
Hans parti, liksom andra op-
positionsgrupper, arbetar för
att få över armén på sin sida.
I april 1965 försöker några
officerare på förläggningar i
huvudstaden Santo Domingo
genomföra ett uppror med
syfte att återinsätta Juan
Bosch. Upproret misslyckas.
Det tunga artilleriet och fly-
get kontrolleras av diktatu-
ren.

Men ryktet om upprorsförsök-
et har blixtnabbt spridits ö-
ver huvudstaden. Från arbets-
platser, bostadsområden, från
slumstäderna runtomkring
Santo Domingo strömmar
människor in i centrum. Tu-
sentals människor fyller ga-
torna. De ropar ut sitt hat
mot diktaturen och sitt stöd

Francisco Alberto Caamarlo Deno (mannen längst till höger) var den ledande av de upproriska officerarna, de så kallade konstitutionalisterna.

till upprorsmännen — och de
kräver vapen.

"Konstitutionalisterna" —
som de upproriska militärerna
kallas eftersom de vill återin-
sätta Bosch' konstitution —
fullkomligt omringas av män-
niskomassorna. De upproriska
militärerna har insett att de
inte kan genomföra en seger-
rik kontrakupp. Nu känner de
kraften från de tusentals män-
niskor som samlats runtom-
kring deras förläggning. De
hör deras rop på vapen. Och—
de beslutar sig för att dela ut
sina vapen till folket!

Dagens datum är den 24 april
1965. Upproret i Santo Do-
mingo är ett faktum. Offentli-
ga byggnader som president-
palatset och radio- och TV-
stationer erövrar. Polisstatio-
ner stormas. Efter en lång och
intensiv strid intas det hatade
polishögkvarteret, där så
många torterats och mördats
genom åren, och med det fal-
ler tusentals vapen och mäng-
der av ammunition i de upp-
roriskas händer.

Tanks erövrar

Det är en febril aktivitet som
tar fart. Genom radio och TV

ges order och samordnas kam-
pen. Civila och militärer bil-
dar gemensamma komman-
don. Militär utbildning orga-
niserar.

Diktaturens trupper bombar-
derar huvudstaden både från
luften och från havs. Men ing-
enting hjälper. Så stor är kraf-
ten, så stor är den inneboende
vreden att fiendens överlägsna
vapen ingenting förmår. Dik-
taturens trupper drivs oemot-
ståndligt ut ur huvudstaden
och tvingas förskansa sig på
flygbasen San Isidro norr om
Santo Domingo.

Bojkott med kryphål

Svenska företag tar alltjämnt in chilenska varor

Trots Hamnarbetarförbundets blockad har Sverige inte helt förskonats från juntans varor. Det mesta som har kommit in har förmodligen bara uppköparna känt till. Genom ommärkning och ompackering av varorna har man försökt undanhålla kund-

erna varornas verkliga ursprung, men trots det har uppmärksamma arbetare och kunder spårat chilenskt gods på sina arbetsplatser och i affärerna.

Det är framför allt Helsingborg som har blivit den

stora importhamnen för Chilegodset — av lättförklarliga skäl. I Helsingborg är det nämligen Transportarbetarförbundet som organiserar flertalet hamnarbetare — och Transportstöder som bekant inte Hamns Chileblockad.

KARIBIEN Forts från föregående uppslag

Under fyra dagar är Santo Domingo helt i de upproriskas händer. Den 26 april gör diktaturens trupper sin mest massiva ansträngning för att tränga in i huvudstaden. Tretton tanks rullar ut från San Isidro och mot Santo Domingo. När de kommer till Duartebron, som är inkörsport till de centrala delarna av staden möts de av väldiga människomassor. Efter en lång kamp lyckas tanken tränga sig över bron. Men samtidigt har de förlorat sitt infanteriskydd som tillintetgjorts av rebellererna. Tanken vågar inte fortsätta in mot centrum. Under natten stannar de därför i närheten av brofästena för att invänta förstärkning. Men under natten går folket åter till angrepp. Tre tanks erövrar, andra sätts i brand och slutligen finns bara en tanks kvar. Och den tvingas i full fart fly tillbaka över bron ut till San Isidro-basen.

Marinsoldaterna kommer

Efter fyra dagars kamp landsätts de amerikanska marinsoldaterna. Deras försök att inta huvudstaden misslyckas. Rebellererna för kampen från hus till hus, från gathörn till gathörn. Det intensiva motståndet blir en chockartad överraskning för inkräktarna. Dussintals stupar och flera de-

serterar bland marinsoldaterna.

Efter en hård kamp delas Santo Domingo i två hälfter med ett neutralt ingenmansland mittemellan. Och så förblir det under nio månader. Under nio månader har Dominikanska republiken i praktiken två regeringar. En som bärs upp av det beväpnade folket i Santo Domingo och en annan som stöts av de utländska invasionsstyrkorna.

För att legitimera sitt ingripande inför världssopinionen överläts befälet över de amerikanska invasionsstyrkorna på OAS (de amerikanska staternas organisation). OAS bildar också hastigt och lustigt de Interamerikanska fredsstyrkorna, FIP (Fuerzas Interamericanas de la Paz). I FIP:s namn skickas trupper från Brasilien, Nicaragua, Paraguay, Honduras och Costa Rica till Dominikanska republiken. Vid flera tillfällen under de nio månaderna försöker invasionsstyrkorna tränga in i den befriade delen av Santo Domingo. Varje gång möter de ett lika beslutsamt motstånd och varje gång tvingas de tillbaka.

Men befrielsekämparna i Santo Domingo är isolerade. Upprorsförsöken i det inre av landet misslyckas. Tillförseln

av livsmedel och ammunition är avskuren. Upproret har heller inte följts av en organisation av massorna utom i militära enheter. Makten stannar i händerna på de upproriska officerarna och de använder den fr a för att administrera det som är — inte för att organisera folkets makt. Efter nio månader går därför ledarna för de upproriska med på en överenskommelse, medan Movimiento Revolucionario de 14 Julio och MPD (not) går emot den. Överenskommelsen innebär att de upproriska ska överlämna sina vapen, att en provisorisk regering tillsätts och att allmänna val ska hållas. Fram till valen ska FIP upprätthålla ordningen.

Den provisoriska regeringen iscensätter nästan omedelbart en häftig förföljelse mot alla oppositionella. Och det sker med FIP:s stöd. Valet blir en parodi. USA:s kandidat, den gamle Trujillorådgivaren Juan Balaguer, har med vapnens hjälp vunnit på förhand. Och med honom börjar ordningen återställas i Dominikanska republiken. Fängelserna fylls. Den fria exploatering kan fortsätta. Hundratals revolutionärer tvingas i landsflykt.

Vapnen finns kvar — och minnet

Upproret 1965 lever kvar i

Dominikanska republiken. Det lever kvar i minnet. Men också på ett annat sätt. Ty det var bara några dussin av alla de tusentals vapen rebellererna hade som någonsin lämnades tillbaka. Alla de andra finns kvar, någonstans, på vindar, nergrävda i jorden — undgängda på hundratals olika sätt. Det finns kvar som ett ständigt hot mot de nya härskarna, och de finns kvar som en ständig påminnelse om upproret i april för 12 år sedan.

Lasse Palmgren

Noter:

Partido Revolucionario Democrático — socialdemokratiskt parti. Tillhör 2:a Internationalen, är alltså SAP:s broderparti.

MR 14 de Julio bildades av unga dominikanska revolutionärer på Kuba

MPD, Movimiento Popular Dominicano är av maoistiskt ursprung. Blev den största vänsterorganisationen. Splittades senare i två delar.

Mitt under blockaden – chile-äpplen på Martin Olsson, Sergel arkaden, Stockholm.

På hamnblockadens första dag, den 1 mars, lossades M/S Brasilia av Transportanslutna arbetare i Helsingborg. Dagarna därefter gick 40 järnvägsvagnar från Helsingborg med mineraler från Chile till Bolidenägda Rönnskärsverken utanför Skellefteå.

Företagsledningen trodde sig vara på den säkra sidan. Lasten hade kommit fram. Ingen hade protesterat. Arbetet kunde börja.

Men när arbetarna på Rönnskär upptäckte varifrån malmsäckarna kom reagerade de. På ett fackmöte i april antog man ett uttalande mot företagets chileaffärer:

"Avdelning 209 har vid sitt ordinarie möte beslutat om en protest mot att Boliden AB för malmaffärerna med Chile. Vi kräver att företaget omedelbart avbryter sina affärsförbindelser med Chile så länge juntan sitter kvar vid makten. Vi har också beslutat att sända en skrivelse till LO med en uppmaning om att LO verkar för en total bojkott mot Chile."

— Nu är det företaget som måste svara på kraven, säger Metallordföranden på Rönnskär, Rinaldo Karlsson.

Något svar har ännu inte kommit.

— Först måste vi undersöka

frågan och se vilka möjligheter vi har att köpa från annat håll. Men när det är klart kommer vi att ta upp en diskussion med facket, lovar informationschefen Göran Pålsson.

Boliden kommer naturligtvis inte frivilligt att upphöra med sin chilehandel om den är en god affär — och det är den förmodligen. Men ett fortsatt tryck från facket kan tvinga fram ett stopp.

Fruktbojkotten

Chilenska livsmedel har också dykt upp på olika ställen runt om i landet. Chilenska Granny Smith-äpplen har funnits till salu bl a på Ahlens i Stockholms centrum, med fullt synliga etiketter på kartongerna. Och Ahlens nöjer sig inte med äpplen — enligt uppgift väntar varuhuset ifråga en sändning chilenska kräftstjärtar med Johnson rederiets båt Brasilia som väntas anlöpa Stockholms hamn i mitten av juni. Prydligt förpackade och försedda med svensk text till och med! Se alltså upp med vad du köper!

Utanför Ahlens och andra affärer som handlar med juntafrukt har Chilekommittén spritt information om blockaden — för att varna kunderna och avslöja blockadbrytarna.

Demonstration i Helsingborg

Förutom dessa lokala aktioner till stöd för Hamns blockad anordnade Chilekommittén också tillsammans med Salvador Allende-kommittén och Hamnarbetarförbundet en stor demonstration mot juntan och för blockaden i Helsingborg den 14 maj. Valet av demonstrationsdag sammanföll med det planerade ankomstdatumet för en annan av Johnson rederiets båtar till Helsingborgs hamn.

Båten kom emellertid inte och demonstrationen som var tänkt som en protest mot lossningen av den blev istället en kraftfull manifestation till stöd för motståndskampen i Chile och Hamnarbetarförbundets pågående blockad av all handel med Chile.

Demonstrationen avslutades vid den gamla fästningen Kärnan med tal, sång och musik. Förutom de olika arrangerande organisationernas talare fanns där även en talare från Transportarbetareförbundet. Det var

"Potatissäckar" av en grövre kaliber — Chilemalmen på Boliden ägda Rönnskärsverket.

Anton Flinck från Transports avdelning i Malmö. I sitt tal krävde han att Transports ledning omprövar sitt ställningstagande i fråga om Chilebojkotten och ansluter sig till Hamnarbetarförbundets blockad.

Motion till kongressen Malmöavdelningen har också i en motion till Transportarbetarförbundets kommande kongress krävt att förbundet ansluter sig till bojkotten av Chile,

ett initiativ som förtjänar allt stöd!

Aterstår bara att hoppas att kongressen bifaller motionen och att vi inför nästa års frukt-säsong kan stå enade och starka bakom kraven:

STÖD MOTSTÅNDSKAMPEN — BOJKOTTA DIKTATUREN!

STOPPA ALL HANDEL MED CHILE!

De drygt tusen demonstranterna, av vilka många var latinamerikanska flyktingar, samlades slutligen vid fästningen "Kärnan".

CARTERS "MÄNSKLIGA ANS

-USA:s nya fasad

Jimmy Carter — den leende presidenten med samvete och moral så det räcker för hela världen.

Det finns två föga överraskande saker att säga om den bilden: Den är falsk och den är en mycket medveten förfälskning.

Carter körde hårt med världsmoral redan i valkampanjen, som annars innehöll svävande och luddiga budskap. Han anklagade Ford för att "alltid ha stött antidemokratiska regeringar", bl a Chile genom förtäckta lån utanför kongressens kontroll. Han fördömde USA:s medverkan till kuppen i Chile. Han kallade Pinochet-juntan "en illegal förtryckarregim". Han sa att hans regering aldrig skulle stödja regeringar som bryter mot de mänskliga rättigheterna.

Högerdiktaturerna i Latinamerika och på andra håll blev oroliga. Många — som Chilejuntan — stödde öppet Ford inför valet. När Carter vann kom frigivningen av 300 fångar i Chile som ett offer till gudarna i Washington.

Efter valet

De riktigt hårda orden suddade Carter ut ur sina manus när han väl var vald. Han lovordade Pinochets propagandagest med frigivningarna. Och den stackars USA-diplomaten Brady Tyson fick smäll på fingrarna när han intet ont anande i FN råkade sjunga vidare på Carters visa om USA-inblandning i Chilekuppen. För det var efter valet och Carter själv hade slutat med den låten.

Ändå visade det sig att USA:s nye president tänkte fortsätta att bekymra sig om de mänskliga rättigheterna. Chile hade redan avskurits från militärlån och fått nedbantat allmänt stöd genom kongressens beslut i juni 1976. Men nu skulle fler få stå i skamvrån:

Den 24 februari meddelade utrikesminister Cyrus Vance att nedskärningar av militärhjälp skulle drabba Etiopien, Uruguay och Argentina eftersom dessa länder inte respekterade de mänskliga rättigheterna. "Vi väger humanitära aspekter mot ekonomiska och militära" sa han. (Vilket som väge tyngst stod dock klart — varken Sydkorea, Iran eller Filippinerna fick motsvarande behandling).

Kostade litet . . .

Atminstone när det gäller Etiopien och Uruguay kostade inte gesten USA särskilt mycket. Etiopien hade redan tidigare angripit CIA och planerat övergå till militärhjälp från öststaterna — nedskärningen var dessutom bara på 1,1 miljoner dollar. Uruguay hade inte särskilt stor betydelse för USA, vare sig ur militär eller ekonomisk synvinkel, så där avbröt man allt militärstöd. Argentina däremot var viktigare, så Videla fick behålla 15 miljoner dollar — hälften av militärstödet från 1976.

Svaret på Carters tillrättavisningar lät inte vänta på sig: en månad senare hade (förutom Chile) fem latinamerikanska diktaturer — Argentina, Brasilien, Uruguay, El Salvador och Guatemala — sagt upp sina avtal om amerikanska militärkrediter.

. . . och betydde ännu mindre

Då var det alltså allvar i Carters moralism? Nu skulle väl

generalerna sitta löst utan dollar till "inre säkerhet"?

Knappast. Cyrus Vance talade bara om direkta stöd från USA:s regering. Och de officiella biståndskanalerna hade redan Kissinger övergivit 1974 när kongressen började muttra om stöd till diktaturer. Enligt uppgift beslöts 69% av USA:s u-hjälp 1976 utanför kongressen.

Argentina fick t ex över 500 miljoner dollar 1976 från de tre USA-dominerade låneorganen Världsbanken, Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) och Internationella valutafonden (IMF). (Jfr 35 miljoner dollar från USA:s regering). Och Chile fick året innan dels ca 400 miljoner från samma organisationer, dels ca 150 miljoner dollar från amerikanska sidokanaler, som "Food for Peace"-projektet, Oversea Private Investment Bank och Export-Import Bank. (Jfr ca 370 miljoner totalt sen kuppen 1973 den officiella vägen).

Knarkpolis eller gorillor?

Fler exempel: Knarkbekämpningsavdelningen på USA:s justitiedepartement gav 81.000 dollar 1975 för utrustning och en okänd summa 1975, 1976 och 1977 för polisträning till Argentina. Bland annat den kände journalisten Jack Andersson hävdar att dessa pengar i själva verket använts för juntans "säkerhetsarbete".

Det ärligaste som sagts om USA:s syn på militärhjälp till diktaturer kommer från Zbigniew Brzezinski, Carters rådgivare i nationella säkerhetsfrågor och chefsideolog för "Trilateral Commission" (se artikel intill). Han anser att "nedskärningarna i militärhjälp bör balanseras med ökad direktförsäljning av vapen från de multinationella företagen".

Varifrån kommer kravet på USA:s skamfilade profil?

Dels har det demokratiska b gressen länge protesterat m blandning i andras affärer. I nion bland olika kampgrup namkriget.

Men framför allt är Carter produkt av Trilateral Cö klubben som ska återställa 1

Trilateral Commission grundades 1973 av David Rockefeller, finansjätten med Chase Manhattan Bank som bas. Idégivare påstås ha varit Zbigniew Brzezinski, nu Carters rådgivare i nationella säkerhetsfrågor.

Kommissionen är en klubb för ca 200 politiker, diplomater, affärsmän och i någon utsträckning fackförbundsfolk från USA, Västtyskland och Japan. Dess uppgift är att samordna politiken för dessa tre delar av världen så att de tillsammans väger tyngst i global utveckling. Man ska återupprätta förtroendet för västmakterna för att kunna få initiativet, inte minst gentemot u-länderna. Och för detta finns en klart uttalad strategi:

Flexibilitet

Honnörsordet är flexibilitet. Det gäller att undvika direkt och öppen konfrontation med tredjevärlden. De s k subimperialistiska makterna — förhållandevis rika u-länder som fungerar som lydstat till trilateralerna — kommer här väl till pass. Behöver t ex USA säkra farvatten utanför Indonesien för sina ubåtar så får indonesiska, inte amerikanska trupper slå ned motståndet på Östtimor.

Att vara mer tillmötesgående gentemot u-ländernas handelspolitiska krav är också viktigt. Annars kommer tredje världens militans att bli för stark.

För Latinamerika betyder kommissionens ideologi följande:

SIKTE"

et på en ansiktslyftning av

a blocket i amerikanska kon-
mot USA:s alltför grova in-
r. Dels finns en växande opi-
rupper i USA alltsedan Viet-

rters "mänskliga" ansikte en
Commission - världsmanna-
la förtroendet för kapitalet.

Eftersom motståndet mot
USA-inblandning bara ökar
måste man lägga om stil och
satsa på förhandlingar och in-
dividuela löften till olika län-
der. Spänningar måste lösas.
Latinamerikanska blockbild-
ningar måste undvikas. Därför
är det viktigt att snabbt ordna
goda relationer med Kuba, lö-
sa Panamaproblemet och dra
bort det uppenbara stödet till
gorilladiktaturer.

Känns igen
Verkar det bekant? Kuba,
Panama och nedskurna mili-
tärstöd till diktatuerna har va-
rit bland de första områden
Carter gett sig på i utrikespo-
litiken. Han har också lovat
att aldrig sända USA-trupper
för att ingripa i ett latiname-
rikanskt inre angelägen-
heter.

Att Carters och trilateralemas
idéer sammanfaller verkar va-
ra mer än en slump. Såväl vi-
cepresident Walter Mondale
som utrikesminister Cyrus
Vance, biträdande utrikesmi-
nister Warren Christopherson,
försvarsminister Harold
Brown, säkerhetsrådgivaren
Zbigniew Brzezinski, finans-
minister W Michael Blumen-
thal och FN-ambassadören
Andrew Young är bland dem
i Carteradministrationen som
tillhör Trilateral Commission.

Mycket talar dessutom för att
Carter själv, som uppfostrats
i kommissionen, handplockats
till presidentkandidatu-
ren som "den idealka politi-
kern att bygga på" (David
Rockefeller och Zbigniew
Brzezinski i italienska "L'eu-
ropeo").

Om man frestas att tro på Carters ärliga uppsåt med den mora-
liska utrikespolitiken, kan det vara nyttigt att studera vilka
medarbetare han valt att genomföra den med:

Cyrus Vance — utrikesminister, gammal Johnsonman, en av
förespråkarna för USA:s bombningar av Vietnam. Var med
och regisserade invasionen av Dominikanska republiken i maj
1965. Krossade svart revolt i Detroit 1967 och i Washington
1968. Ordförande i Rockefeller Foundation 1975. Styrelse-
medlem i IBM. Medlem i Trilateral Commission.

Warren Christopherson — biträdande utrikesminister, var ock-
så med i Detroit 1967, har organiserat medborgarstyrkor mot
upplopp i USA. Delägare i en advokatfirma som står Coca Cola
Company nära. Medlem i Trilateral Commission.

Zbigniew Brzezinski — Carters rådgivare i nationella säkerhets-
frågor. Försvarade Vietnambombningarna. Chefsideo i Tri-
lateral Commission med teorier om hur man likviderar revolu-
tionsledare och om demokratis "ostyrbarhet".

Harold Brown — försvarsminister, organiserade bombningarna
mot Vietnam. Styrelsemedlem i IBM. Medlem i Trilateral Com-
mission.

Text:
Mats Nörklit
Bild:
Bertil Rune

Källor:
Chile Committee for Human
Rights, Chile Monitor, Chile
Newsletter, Dagens Nyheter,
Intercontinental Press, Latin
America Political Report, La-
tin America Roundup,
NACLA, Seven Days, UBV-
bulletinen.

"Det vill jag säga med en gång till den som vill det besinna att det är dubbel börda att bära att vara fattig och kvinna."

Carmen Soler (Paraguay)

Liksom för de flesta andra länder kan man inte heller för Chiles del tala om den *typiska* chilenska kvinnan. Här som annorstädes är det klasstillhörigheten som enar respektive splittrar mer än könstillhörigheten. Medan den chilenska överklasskvinnan inte skiljer sig mycket från sina nordamerikanska eller europeiska medsystrar är den chilenska arbetarkvinnan å sin sida dubbelt förtryckt. Hon är inte bara utsatt för utsugning och förtryck på grund av sin klasstillhörighet. Som kvinna drabbas hon dessutom av det som i Latinamerika kallas *machismo*.

Machismo är detsamma som mannens totala överlägsenhet över kvinnan. Han får högre lön för lika arbete. Han har rätt till fria sexuella förbindelser – ja, hans manlighet ökar i takt med antalet sexuella erövringar.

Kvinnans värde ligger i rollen som mor och hustru. Hon är förpassad till hemmets sfär och bör heller inte förvärvsarbeta. Hon blir således ekonomiskt helt beroende av mannen. På grund av sin bristande kontakt med arbetslivet är hon oftast mindre medveten om

utsugningens orsaker och blir följaktligen ett tacksamt offer för den borgerliga propagandan. Valstatistiken visar också att majoriteten av de chilenska kvinnorna stöder de konservativa partierna.

Klasskamp före kvinnokamp

Den politiskt medvetna kvinnan får kämpa även inom hemmets fyra väggar för att kunna delta i det politiska arbetet. Även om mannen kanske inte direkt förbjuder sin hustru att arbeta politiskt omöjliggör han mången gång hennes deltagande genom att vägra dela på ansvaret för hem och barn. Detta gäller även i hög grad män som själva är politiskt engagerade. De revolutionära rörelserna har i allmänhet lyckats lösa dilemmat bättre än de traditionella arbetarpartierna, men även där lever fördomarna mot kvinnan vidare.

Kvinnorörelser av typen Grupp åtta har aldrig fått något fotfäste i Latinamerika. För de kvinnor som engagerat sig har kvinnokampen varit en andrahandsfråga. Kampen idag gäller socialismen och det är en kamp gemensam för alla ut-

Vi träffas i Sättra en lördagförmiddag, hemma hos Ana.

Ana är en bland tusentals chilénare som tvingats lämna sitt land efter militärkuppen 1973. Och hon är kvinna.

Det är därför vi träffas – för att prata om vad det idag innebär att vara chilénare – och kvinna. I Chile, och i exil.

– Jag är väl egentligen en typisk medelklasskvinna, säger Ana. Uppvuxen i den välmående delen av medelklassen och uppfostrad i enlighet därmed. Jag fick lära mig att baka tårter och inte bekymra mig om världen runtomkring.

– Studietiden vid universitetet öppnade en helt ny värld för mig. Det rådde en stor politisk aktivitet bland studenterna i slutet av sextiotalet, de sökte kontakt med arbetarklassen och de åkte ut till kåkstäderna. Inspirationen från den kubanska revolutionen var kännbar, man ifrågasatte de traditionella arbetarpartierna och sökte nya alternativ. För mig som aldrig hade upplevt hunger eller nöd blev konfrontationen med kåkstädernas misär avgörande.

– Under UP-tiden fortsatte mobiliseringen. Massrörelsens krav gick långt utöver Allendes reformistiska program. Själv hade jag under studietiden

gått med i en revolutionär organisation. När jag började vänta barnet ställdes jag inför ett dilemma. Det var svårt för mig att kombinera mina plikter som mor och politiskt aktiv och jag prioriterade felaktigt den förra. Så kom det sig att jag för en tid återgick till den traditionella kvinnoroll jag var uppfostrad för – min man arbetade politiskt, jag skötte hem och barn.

Fängslad, frisläppt...

– Då militärkuppen kom var Marcelo endast två månader gammal. Min man fängslades redan den första dagen, de tog alla som arbetade på den industrin. De fördes till Isla Quiriquina, en ö utanför Concepcion, där militären samlat ihop tusentals fångar. Jag var tvungen att lämna Concepcion och reste med barnet till Santiago. Efter tio dagar släppte de min man och han kunde förena sig med oss i ►

sugna. Kvinnorna har därför valt att gå in i politiska partier framom kvinnoorganisationer och de har gjort det på männens villkor.

Den chilenska kvinnan har traditionellt gjort det möjligt för mannen att kämpa mot förtrycket – men sällan kämpat vid hans sida. Hennes roll har varit att föda och fostra revolutionärer – inte att själv utvecklas till en.

Ökat medvetande

UP-tidens massiva mobilisering kom även att påverka situationen för många kvinnor. Det medvetande som växte fram ur dessa erfarenheter fördjupades hos många kvinnor efter militärkuppen, i synnerhet hos de kvinnor vilkas män, bröder eller söner fängslats, mördats eller spårlöst försvunnit. Det hårda ekonomiska

förtrycket drabbar också i första hand kvinnorna eftersom det traditionellt är kvinnans sak att se till att slantarna räcker till mat för dagen.

Den hårda repressionen kom ofrivilligt att bidra till en radikaliserings av många kvinnor – genom att ställa dem inför problem som var dem övermäktiga och som därför tvingade dem att bryta den traditionella isoleringen inom hemmets fyra väggar för att istället söka kollektiva lösningar.

Berättelsen om Ana är inte berättelsen om den typiska chilenska kvinnan. Hennes berättelse säger oss emellertid en hel del om den utveckling många chilenska kvinnor genomgått sedan kuppen. Det är en berättelse om radikaliserings, om ett ökat medvetande. □ □ □

Ana, "änka till en försvunnen fånge": "Förtrycket tvingar kvinnorna att söka kollektiva lösningar"

Santiago. Där fortsatte han sitt politiska arbete.

– Knappt ett år senare, i september 1974 kom DINA:s agenter till vårt hus. Osvaldo Romo, en numera känd torterare som före kuppen infiltrerat vänstern var en av dem. Han krävde att min man skulle identifiera ett antal fotografier på vänsteranhängare. Han vägrade. De tog honom med sig och sedan dess har jag inte hört något av honom. Eftersom jag inte varit politiskt aktiv innan kuppen lämnade de mig kvar.

... "försvunnen"

– Du sade att du aldrig hörde något från din man efter det, han är alltså en av de s k försvunna fångarna?

– Nej, jag hörde aldrig något från honom direkt. Två veckor efter det han fördes bort kom en arbetare som suttit fängslad tillsammans med honom till mig och berättade att han var vid liv. Det var allt.

Organiseringen bland de anhängiga

– Vi var ett sextiotal kvinnor som samlades varje besöksdag på Tres Alamos för att ögna igenom fånglistorna – förgäves. Till en början gjorde vi våra efterforskningar hos polisen, hos SENDET (en statlig myndighet under DINA som har ansvaret för de politiska fångarna) etc var för sig, men efter några månader började vi tala om att organisera oss. Eftersom många av oss mist familjs försörjare var vi tvungna att börja förvärsarbete och hade inte längre möjlighet att regelbundet besöka myndigheterna. Vi bildade därför en grupp för anhängiga till försvunna fångar, det var den andra gruppen av anhängiga till politiska fångar som bildades och den mest aktiva.

– Genom vår organisering kunde vi också väcka större uppmärksamhet. Tidigare

var det nästan ingen som kände till den här typen av fångar förutom de anhängiga.

– Vi vände oss till Fredskommittén som gick med på att överlämna gemensamma förfrågningar och skrivelser till myndigheterna. De upplät även lokaler för vår mötesverksamhet och tillät oss att förvara våra papper där.

"Vi tryckte öppet på juntan!"

Kampanjen och entusiasmen från den tiden vaknar till liv i Ana då hon berättar om gruppens arbete då det var som bäst, i slutet av 1974 och under första halvåret 1975.

– Vi var en massorganisation som öppet tryckte på juntan, utbrister hon. Vi ordnade möten på Fredskommittén till vilka vi bjöd in massmedia – till och med tyska TV var där! Vi var mer än 300 medlemmar.

Då gruppens verksamhet successivt tilltog ansåg Fredskom-

mittén det nödvändigt att anställa en person som skulle handha kontakterna med grupperna av anhängiga till politiska fångar. Det blev Ana som fick jobbet.

– Vi delade in gruppen i olika arbetsgrupper, fortsätter Ana. Pressgruppen t ex skrev regelbundet brev till tidningarna, skaffade fram foton på de försvunna och sammanställde informationen. För de allra flesta av kvinnorna var det helt främmande uppgifter de ställdes inför. De flesta hade aldrig arbetat politiskt. Många hade aldrig skrivit ett brev, än mindre skrivit på maskin. Vi var tvungna att lösa problemen på egen hand – och vi gjorde det. I kontakterna med myndigheterna förlorade vi också rädslan och osäkerheten.

Repression mot Fredskommittén

Gruppen fick kämpa för sin sak även inom Fredskommittén. Kardinalen var långt ifrån

införstådd med deras verksamhet. De var för militanta för den kyrkliga friden. Juntan såg inte heller med blida ögon på Fredskommittén längre. De hävdade att den var infiltrerad av extremister och följaktligen borde den stängas. I mitten av 1975 övergick juntan från retorik till handling. En av kommitténs sekreterare försvann.

I september kom turen till Ana. DINA gjorde en husundersökning och då Ana inte var hemma tog de hennes bror med sig som gisslan. Han fördes sedan varje dag till Fredskommittén där DINA försökte tvinga honom att identifiera Ana. Även andra anhängiga utsattes för förföljelser.

Sex månader under jorden

– Jag kunde inte fortsätta att arbeta på kommittén, säger Ana. Mitt namn stod på nästan alla skrivelser vi tillsänt myndigheterna. Jag var tvungen att gå under jorden. ▽

En vanlig syn utanför fängelset i Santiago – anhängiga till s k försvunna fångar som köar för att få ögna igenom listorna på fångarna. Samarbetet dem emellan håller idag på att utvidgas till att även omfatta barnomsorgen som för de flesta är ett stort problem. De behöver emellertid pengar

Fort. från föregående sida

Vid husundersökningen hade DINA lagt beslag på ett foto på Ana och Marcelo och sökte därför en kvinna med ett litet barn. Av säkerhetsskäl var Ana därför tvungen att lämna Marcelo ifrån sig.

– Jag flyttade från hus till hus, Marcelo likaså på sitt håll i 5-6 månader. Ibland fanns det ingenstans att ta vägen, ingen kunde ta emot mig utan risk för den egna säkerheten. Det var psykiskt oerhört påfrestande. Den psykiska pressen tog sig konstiga uttryck ibland, säger Ana och skratrar.

Så berättar hon om hur hon en dag efter ungefär fyra månaders ständigt flyttande mötte Osvaldo Romo på öppen gata. Åsynen av honom fick alla fördömmingar att brista och hon anklagade honom där för hennes mans försvinnande. Han gjorde inget.

... och sedan flykten

– Jag hade till slut inget val – det fanns ingenstans att ta vägen. För mig återstod endast att lämna landet och i maj 1976 kom jag med Marcelo till Sverige. Jag hade problem med honom hela resan hit, efter den halvår långa skilsmässan kände han inte igen mig. Han grät hela tiden efter sin "mamma"

– Att lämna Chile, att formligen ramla ner i Sverige – hur kändes det?

– Det kändes som ett misslyckande att lämna Chile – jag hade ju inte uppnått det jag kämpat för, jag hade ju inte fått veta något om min man. Och att komma till Sverige, ja det var en enda stor osäkerhet. Jag visste ingenting om landet, visste inte hur jag skulle kunna försörja mig eller hur länge jag skulle stanna här

– Konfrontationen med alla otroliga tekniska finesser gjorde min osäkerhet ännu större. Rulltrappor och dörrar som öppnas av sig själva – sesam öppna dig!

– Men samtidigt framstod hela systemet i blyxtbelysning. Imperialismen som för mig varit ett abstrakt begrepp blev levande verklighet – det var så uppenbart att Europas välfärd är medaljens ena sida, Latinamerikas fattigdom den andra.

Flere av de latinamerikanska barnens bidrag till utställningen "Invandrarbarn skapar" vittnar om en stark anknytning till den traditionella kulturen. De här barnen är emellertid både nya i Sverige och gamla nog att minnas hemlandet – frågan är hur det ska gå för de yngre.

"Vi måste fortsätta kampen härifrån"

– Livet här är som en övergångsperiod, fortsätter Ana. Vi får inte bara tillfredsställa kraven från det här samhället – producera och konsumera. Vi måste skola oss politiskt, utveckla oss själva så att vi kan bidra till kampen när vi återvänder hem. Vi får inte nöja oss med att vi har räddat vårt eget skinn, vi måste fortsätta kampen härifrån. Där spelar solidaritetsrörelsen en viktig roll.

– Du talar om att ni inte bara får ställa upp på det svenska samhällets krav. Tror du att pressen från vårt konsumtionssamhälle kan verka passiviserande på flyktingar som kommer hit?

– Risker finns naturligtvis, för dem som inte är ideologiskt tillräckligt starka eller som inte deltar i ett konkret politiskt arbete här. Men för dem som kommer hit med en klar politisk uppfattning tror jag inte att det är något problem. Problemen är desto fler och desto större när det gäller barnen. De kommer snart att ha glömt Latinamerika och kommer heller inte att förstå. Här lär de sig konsumtionssamhällets möjligheter och tror att allt kan köpas

för pengar. För någon dag sedan hade Marcelo ont i en tand. Han kom då till mig och bad mig köpa honom en ny!

Barnens uppfostran viktig

Ett av Anas problem är just Marcelo. Idag är han elva timmar per dag hos en svensk dagmamma medan Ana löser andra latinamerikanska barns språkproblem som hem-språklärare på andra sidan Stockholm. Ana är lyckligt lottad som flykting i det hon kan arbeta med det hon är utbildad för – en stor del av flyktingarna brottas förutom med språkproblem och liknande även med tunga och dåligt betalda arbeten, ofta städning. Men som ensamstående mor faller Ana utanför det svenska välfärdssamhällets ramar. Hjälp åt ensamstående mödrar finns i och för sig – om man är fränksild eller änka. Men kategorin "änka efter försvunnen" existerar inte och följaktligen får Ana heller ingen hjälp.

Vi talar länge om invandrarbarns svårigheter i allmänhet, om halvsvårigheter, om för-lusten av det egna moders-målet och med det den kulturella identiteten.

– Lyssna på honom, säger

Ana. Det är svenska han talar när han småpratar för sig själv!

– För oss invandrare är det extra viktigt att arbeta mycket med barnens uppfostran, fortsätter hon. Den tid vi kan vara tillsammans, Marcelo och jag, måste verkligen tillföra honom något, bidra till hans utveckling. Men det fanns som sagt en tid i Chile då jag felaktigt prioriterade honom framom mitt politiska arbete. Idag inser jag att vi måste söka en kollektiv lösning på problemet så att vi kan uppfylla båda dessa plikter.

Marcelo vinkar glatt och frågar ännu en sista gång vad jag heter när vi skils åt. På tunnelbanan in till stan funderar jag i mitt stilla sinne över när Ana ska kunna ge Marcelo den uppfostran hon talar om. Natttid?

Eva Nyberg

★
Mera om kvinnor i Latinamerika:

Chilebulletinen nr 5/6 1975
Kvinnan i Chile, Chilekommitténs småskrift nr 4
Kvinnan i revolutionen, Kubabulletinen nr 2 1975
Uppsats om kvinnan i Chile i U-landskvinna, situationen i sex länder. Kan rekvideras gratis från SIDA.
Birgitta Ek: Kvinnoförtryck – Mänskoförtryck

Oxen

Miguel Angel Asturias

Miguel Angel Asturias, född 1899, är kanske vid sidan om Pablo Neruda, Latinamerikas mest kände författare. Flera av hans böcker finns översatta till svenska.

Asturias är från Guatemala, det lilla landet söder om Mexico där Mayakulturen blomstrade och där en stor majoritet av befolkningen fortfarande är indianer. Hans böcker berättar om deras liv. Liv i slaveri under hårt arbete, primitiva diktaturer och amerikanska banankungar på de tropiska plantagerna.

Novellen *El Bueyón* (ur "Weekend i Guatemala", Prisma) skildrar en episod under den amerikanskt ledda kontrarevolutionen 1954. 1952 hade president Arbenz påbörjat en liberal jordreform och en progressiv socialpolitik. Genom jordreformen beslagtogs obrukade jordar och överlämnades till de fattiga bönderna.

Bananbolaget United Fruit behärskade i Guatemala, liksom i övriga "bananrepubliker", väldiga jordområden, av vilka stora delar var obrukade reservjordar. För att skydda United Fruit och göra sig av med den "farlige" Arbenz, organiserade USA en militär invasion från grannländerna, understödd av amerikanskt flyg. Efter några få dagar av militära strider och massakrer på civilbefolkningen störtades regeringen.

T ystnaden gjorde munnen hård, och bara genom att gnissla tänderna mot varandra kände han att de fanns i detta rum där tungan var den enda och stumma gästen. Vässa naglar och tänder genom att gnissla med dem. Skärpa blicken, svart av raseri, genom att blinka. Med ögonlock tunga som kvarnstenar av sömnighet och utmattning. Det värsta kunde hända, och han strök sig över pannan med handryggen medan de stora ludna öronen fylldes av ett dämpat brus från vattnet som vispades upp av sockerkvarnens hjul, bottensatsen av det skum som kastade silverskimmer över tvärbjälkarna.

Caiduna, hans hustru, väntade på att få höra honom säga något. Hon satt bredvid honom på ett av brons trappsteg, den stora bron som på somrarna var alltför övervuldigande för en så liten flod och på vintern när vattenmassorna strömmade ned skälvde som en insekt fast den var av järn. Caiduna såg inte på honom. Hon hade honom bredvid sig, varför skulle hon då se på honom? Höra honom prata lite, det var vad hon saknade. Med de tårfyllda ögonen halvsutna tänkte hon på sina söner Anacleto och Serapito som igår när mörkret föll hade begett sig uppåt berget för att inte falla i händerna på dessa soldater som inte hörde hemma där utan kom, man visste aldrig varifrån. Om någon föll i händerna på dem sköt de ned honom utan att ens fråga efter hans namn. Bara hennes man, El Bueyón hade stannat hemma, halsstarrig som han var. Men alltsedan gryningen hade hon ansatt honom för att han också skulle ge sig iväg ju förr dess hellre. Hon trummade med fingrarna, bytte ställning bredvid honom, suckade. Hon stod inte ut längre.

– Nu är allting klart . . . började hon, och av hyddan fanns mycket riktigt ingenting kvar mer än väggarna, taket och golvet av tillstampad jord. Nu är allting

klart, jag har packat in alltsammans och lagt det i korgen, och täckena kan få rum i den där halva säcken.

E l Bueyón, en fredlig natur, var som förbytt. Hans blick svepte över henne, en blick fylld av hatet hos ett djur som ger sig på en oförsvarad varelse bara för att det inte förstår henne, för att det inte kan gissa hennes tankar.

– Du är far, tata, du har dina barn och det får inte gå så att . . .

– Vad är det du inbillar dig? Lägga näsan i blöt . . .

– Ingenting, tata, men mitt hjärta säger mig att du är i stor fara och att du måste ge dig av uppåt berget.

– Jag är visst inte i fara . . .

– Och vad är det du ska sköta här?

Han svarade inte. Han nöjde sig att med högra handen stödd mot en stor sten resa sig i ett språng, ställa sig på tå och spana mot horisonten, åt det håll där kullarna sänkte sig och avslöjade en liten dalgång.

– O, jag min dumsnut! utbrast Caiduna för att byta samtalsämne. Jag var så ivrig att komma ut att jag glömde tomaterna . .

Och hon sprang tillbaka till hyddan. Mot baksidan hade hon anlagt en liten köks-trädgård och planterat fruktträd.

Gråten brände henne i ansiktet. Liksom tomaterna i hennes händer, tyngde de stora tårarna på hennes kinder. Hon förstod inte riktigt varför, men hon visste att de inte längre ägde den jord som regeringen hade gett dem. Deras egen regering hade skänkt dem denna jord men det var andra soldater utan annan lag än styrkans, som tog den ifrån dem.

En förfärlig kyla steg henne åt huvudet, från nacken till pannan som om någon hade slungat isvatten över henne, bara vid tanken på att en olycka kunde drabba hennes man eller hennes söner. Hon stö-

Vänd!

Oxen

Miguel Angel Asturias

Fortsättning från föregående sida

kade raskt undan allt hon hade att göra, och med fingrar som smärtade av sorg ledade hon fram djungelkniven som hennes son Anacleto hade glömt, för nu ville hon skära av rötterna på de nyplanterade fruktträden.

– Mätte Gud förlåta mig! mumlade hon med darrande röst, men varför skulle vi lämna åt en rik man det som inte har kostat honom något? Det är tusen gånger bättre att de här små apelsinerna aldrig får läska den förbannades gom. Hade vi vetat att de skulle ta allting tillbaka skulle vi minsann ha strött gift . . .

El Bueyón såg inte hur hon förstörde träden, hur bladen föll i kapp med hennes tårar. Han stod vid bron för sjunken i tankar, Gud vet vilka, vakande över något mysterium, något som skulle hända.

– Gift vore just det rätta för en jord som har blivit så plågad, så vattnad av de fattigas svett för att ägarens börs skulle fyllas. Så plågad . . . plågad . . . plågad . . . Och för varje "plågad" högg hon kniven i rötterna på de små träden, som redan delvis var ympade, och sårade dem till döds.

"Efter att ha skyddat mig för frosten med sådan omsorg att de till och med svepte in mig i tygstycken som en mänsklig varelse", säger sig en buske av kärnfri apelsin, "kommer de nu med djungelkniven och hugger mig i rötterna . . ."

Caiduna skrattade: alla hennes tänder glimmade i det mörka, solbrända, rödsvarta ansiktet. Men det var ett bittert skratt, utan bjällerklang, ett skratt av tänder som ville bita och slita sönder . . .

Hon oroades av ensamheten, av ensamheten och av allt, för allt var oroande. Med det förödande arbetets svett, nu när solen redan stod högt, blandade sig gråten, detta ofruktbara vatten som är så bedrövligt, lika bedrövligt som det är salt. Gråten är aldrig glad. Och ändå hade hon den där gången, när de kom för att överlämna jorden med ett papper på äganderätten och allt, gråtit av glädje, ja av glädje, av en lycka som svällde i bröstet och fick hennes händer att applådera, samtidigt som hon tackade Gud, jungfrun av Rosenkransen och den helige Matteus av hela sitt hjärta för att de hade skänkt dem en liten jordbit.

Och El Bueyón?

Han fanns där allttjamt, än sittande, än stående, och ibland hävde han sig på tå i väntan på något mystiskt, ingen visste vad.

Solen började gassa. Kamödlorna blåste upp sig utmed trädstammarna, mellan sol och skugga, i traddungar där grenarna böjde sig av törst efter fuktig jord för att slicka flodens sandstränder.

Plötsligt, gode Gud, hördes ett donder mycket långt borta. Sedan blev det tyst. Caiduna tappade kniven av förskräckelse. Hon fick inte tid att ta upp den igen. Ännu ett ohyggligt brak, på närmare håll. Hon sprang och gömde sig i den tomma hyddan. Ett åskväder utan regn? En jordbävning i himlen?

Inifrån hyddan tittade hon ut för att spana efter El Bueyón. Jo, han fanns där på samma plats, orörlig som fastvuxen, han förmådde nätt och jämnt ta av sig hatten för varje ny skräll och klia sig i huvudet med knivskaftet, för inte ens när han kliade sig släppte han vapnet ifrån sig.

Likgiltigt för vad som hände fortfor vattnet att dansa med skum och kristaller, glatt skvalpande mellan sockerkvarnens skovlar, ofta med långa nystan som upplöste sig i bubblor och briljanter för att sedan, efter hjulets hesa gnissel, framkalla bruset av nedströmmande vatten, och detta vatten uppfångades av nya skovlar som avskar den ögonblickliga splittringen av strida regn och förvandlade den till en dånande krasch mellan ytor som rullade vidare med skumflagor och regnbågsbitar.

Ett ögonblick till och allt hade försvunnit. Caiduna såg det från hyddan. Hon gned ögonen för att förvissa sig om att hon hade dem i behåll, att hon verkligen hade ögon till att se detta som inte längre syntes. Ögonglober, ögonlock, ögonbryn . . .

Allt hade försvunnit, kvarnen, hjulet, bron och hennes man. Hon greps av förskräckelse, benen vek sig, munnen dreg-

lade, magen drog ihop sig i kramp. Var fanns El Bueyón? Av den plats där hon nyss hade sett honom, före den sista stora skrällen, fanns nu ingenting kvar, den hade störtat, och floden med sitt flöde skylde spillrorna av bron som ville hejda dess framfart.

Och däruppe, däruppe, däruppe, en ofantlig skugga med vingar och ett rytan-

de från detta djur av järn som hon knappt hade sett glida förbi.

Caiduna lämnade hyddan utom sig av skräck och ångest. Bland brända träd, nedrasade stenar och sammanstörtade bropelare banade hon sig väg utan att veta vart hon styrde stegen. Spanande, forskande med heta blickar och återhållen andedräkt efter något tecken, någon liten tygbit, något litet spår som visade var El Bueyón hade hamnat.

Skymningen föll, natten kom och hon fann ingenting. I skuggornas tomrum, där hon så många gånger förr medan ljust rymde hade sett sig omkring med ögon på skaft, vände hon nu tillbaka trevande i mörkret som en blind och kallade på honom:

– Naiqué Bueyón Cuyqué . . . Naiqué Bueyón Cuyqué . . . Hela det långa namnet ropade hon.

Paddor, grodor, gräshoppor, stenar och sand som hennes fötter snubblade av trötthet stötte ned i djupet tycktes upprepa orden som ekon förvandlade till kiselstenar. Naiqué Bueyón Cuyqué . . . eller bara Naiqué Cuyqué . . . Naiqué Cuyqué . . . Hans rätta namn för El Bueyón (= den stora oxen) var ett öknamn som han hade fått i kasernen då han gjorde sin militärtjänst, en anspelning på hans styrka och hans goda hjärta.

Tårarna torkade på hennes kinder som rester av kalla inälvor. Morgondimman urholkade hennes ansikte. Hon hade inte längre sina söner Anacleto och Serapito, inte heller sin man, inte heller sina besådda åkerfält. Bara sig själv och den tomma hyddan. Ingen anade hur hon klarade sig igenom dessa dagar.

Männan kommer tillbaka från bergen om de är flyktingar, kommer trötta, utmärglade, tankspridda, skäggiga och sönderrivna, men de kommer alltid tillbaka. Bara från döden kommer ingen tillbaka. Prata . . . varför prata? . . .

Från bergen kommer männen tillbaka. Och nu finns det barnbarn i huset. Folk säger att barn till söner som har dragit bort inte är några äkta barnbarn, men vad vet folk om det? Hennes barnbarn är de, och att de är äkta det vet hon, för de är sin farfar upp i dagen. Från bergen kommer männen tillbaka, det är bara från döden man inte återvänder. Hon hade inte ens funnit en klädtrasa kvar av El Bueyón ingenting, det var som om han aldrig hade funnits.

– Berätta, Nana Caida . . .

– Å, det var en gång . . . en gång var vi rika får de hade gjort oss rika, det var en regering som gjorde människorna rika genom att skänka dem jorden. Ni förstår? Och vi, vi hade inte ens bett om det . . . Er farfar, Naiqué Cuyqué, som fick heta El Bueyón, blev kallad till torget i byn och där, under en trädskrona, stod jag med honom, jag kan se det som om det var i

Illustration: Ulf Lundquist

dag. Farfar var en kraftig karl, och god var han som majsbrödet. Det man kallar verkligen god . . . På torget under trädskronorna var det mycket folk från stan och en av dem tog till orda. Hlän pratade länge och om många saker som vi inte förstod. Men det var inget prat i luften, så mycket är säkert, för till slut överlämnade han åt oss ett papper på en jordbit och gjorde oss till ägare, till herrar, ja, till herrar över en egen jord . . .

– Det låter som en dröm, Nana Caida, förklarade en liten sondotter som redan gick iskolan.

– En dröm . . .

– Det står väl i historieboken.

– Nej, det här står inte i någon bok . . .

– Sen, min flicka, tog de den ifrån oss. De skänker bara det som passar dem. Men som jag berättar det, så gick det till.

– Tacka för det, lilla farmor. Fröken i skolan säger att historien är som en gammal kvinna som har sett mycket här i livet.

– När hon talar sant, för de gamla kan också bli lögnaktiga liksom historien när man jämför den med en gammal kvinna. Inte för att jag ljugar när jag berättar det här, för det är sant, det hände verkligen, jorden delades ut till de fattiga.

– Och det var här?

– Ja, just här . . . Å, ni skulle ha sett oss när vi kom hem från byn med papper på att vi ägde jorden. Jag ska säga er: vi kunde inte sova på tre nätter. Och jag för min del blev så uppskakad att bena vek sig under mig. Men gode Gud, när de sen började arbeta, när farfar vek upp skjortärmarna och tog itu med allt . . .

– Och de där jordbitarna, farmor, var finns de . . .

– Där de fanns, för de har blivit andras egendom, de tillhör en annan jord de drabbades av en sådan förbannelse . . .

– De rika tog den tillbaka?

Efter en djup tystnad och ett långsamt blinkande svarade Caiduna, rynkig och vit i håret, med fasta läppar för att uttala orden bättre . . .

– Den tillföll varken dem eller oss.

Det var för att ge den åt amerikanerna, åt folk från annat håll. Det var därför de kastade bomber över oss från himlen.

– Och det var då som lilla farfar försvann och man inte fick veta något om honom?

– Då . . . mina söner drog iväg där bortåt. Man ser ingenting annat än taggar och snår åt alla håll. Jag kan inte tänka mig det. Jag ser det som det var, som jag själv såg det innan de främmande flygplanen gjorde slut på allt i en enda blink. Jag ser det, med kvarnen, med bron, med El Bueyón, med allt . . . Kött . . . mumlade hon för att göra det klart för sig själv. Jordbitarna var lite grönt kött . . . Kött . . . Kött av vårt eget precis som ni, barn, jorden är just vårt eget kött, den är som en mor som blir flicka igen när barnen växer upp.

– Och varför tog de jorden, om de inte odlar den?

– För att äga den, ingenting annat . . . Det är just vad utlänningar vill, att vi alla ska bli utfattiga med jorden som ligger obrukad för att de själva ska fortsätta vara herrar över vår fattigdom vårt elände, vår fömedring . . .

– Det var en dröm, Nana Caida!

– Ja, en dröm likt en eld som tänds på öppna fältet och snart slocknar.

– Men den blossar upp igen . . .

– Barn, kraxa inte om olyckan . . .

– Det säger fröken i skolan. En brand som ödelägger allt, för gnistorna har fortsatt att flyga omkring och idéerna slocknar inte.

Caiduna teg. Mot sitt bröst smekte hon den lilla sondottern Agustinas huvud, viskande i hennes öra:

– Och du, du upprepar allt det där som en liten papegoja . . .

Andra tankar gnagde henne. Också från döden kommer männen tillbaka. En eldsvåda som ödelägger allt och lägger jorden i händerna på dess rättmätiga ägare, landets söner, skulle betyda återkomsten för alla dem som likt Naiqué Bueyón Cuyqué hade dött och försvunnit, alla dessa offer för främmande flygplan som bombarderade dem från himlen, och då skulle man under folkets jubel få se symbolen, deras hjälmbuskar med de rykande plymerna.

De kallas GAMINES

Latinamerikas befolkning ökar snabbast i hela världen. Andelen barn av den totala befolkningen är mycket hög. Bland dessa barn utkristalliserar sig en särskild grupp som i Colombia kallas Gamines.

Det är barn som av olika anledningar kommit ifrån sina hem. Alltifrån den stunden har de blivit tvingade att klara sig själva. Kampen för dagen blir i första hand att äta sig mätt.

Barnen, som oftast är pojkar i åldern 5-15 år lever ett mycket hårt liv. De bildar grupper som oftast håller till på gator och torg i de större städerna. Deras metoder i kampen för uppehållet är många. De letar i restaurangernas sop-tunnor. De springer ärenden. De tigger och gör småstöldar.

Gamines kommer nästan uteslutande från fattiga familjer som bor i de k slumbarrios runt de större städerna i Colombia. Ofta har familjen blivit drabbad av arbetslöshet. Fadern har kanske inte kla-

rat av att föda familjen och lämnat hemmet. Kvinnan och barnen lämnas åt sitt öde och en förkrossande misär. Förtviningen är total och prostitution kan bli moderns enda räddning.

Eller också har båda föräldrarna tvingats arbeta för att försörja familjen. Daghem är uteslutet, de är endast till för överklassen. För att kunna arbeta måste föräldrarna lämna barnen till grannar eller släktingar som sällan har resurser för lämplig vård och miljö.

Ofta lämnas barnen i mycket tidig ålder att klara sig ensamma i hemmet. Det är också vanligt att barnen skickas ut för att tigga på stadens gator eller sjunga på bussarna. Det kan ofta vara första steget till separation från hemmet.

Flickor blir sällan Gamines. Det beror på den hårda könsrollsuppdelningen i Latinamerika där det självklart är mannen som ska vara familjeförsörjare och ägna sig åt manliga och utåtriktade ak-

tiviteter. Därför ställs det från början större krav på pojkar att klara sig själv och hjälpa till med familjens försörjning.

I den pressade sociala situation som de fattiga familjerna befinner sig i är det så gott som alltid barnen som blir värst drabbade. De yttre påfrestningarna gör att föräldrarna tillgriper våld för att lösa konflikter inom familjen. Otaliga är de vittnesbörd Gamines ger om det våld de blivit utsatta för i hemmet.

I Colombias huvudstad Bogotá beräknar man att det finns ca 5000 Gamines. Ibland placeras några av dem på överbelastade anstalter. Efter en tid släpps de ut därifrån kortklippta och avlusade tillbaka till samma gatutillvaro.

Framtiden? Ja, antingen lyckas de försörja sig på småjobb som tidningsförsäljare, bilvakt eller liknande eller också fortsätter de med småstöldar och in på den väg som förr eller senare leder in och ut ur fångelserna.

Foto: Björn Myrman

Björn Myrmans bilder har också sammanställts till en utställning om Gamines. Utställningen kan beställas från Fotograficentrum, Malmsskullnadsgatan 45, 111 38 Stockholm. Telefon 08/21 48 38.

Fotograficentrum har också 120 andra fotoutställningar. Över 80 fotografer finns representerade. En katalog över Fotograficentrums samtliga utställningar kan beställas från ovanstående adress. Katalogen kostar 10 kronor.

Latinamerika är inne bland svenska storföretagare. 45 000 anställda vid svenska dotterbolag sliter idag ihop vinster åt aktieägarna här hemma.

Det var först på 60-talet intresset för Latinamerika vaknade på allvar. Då riktades alla företagarblickar mot Brasilien — drömlandet. Där fanns allt en kapitalist kunde begära: en köpstark överklass, billig arbetskraft och en regim som förstod hur utlandsbolagen ville se landet styrt.

Men intresset är äldre än så. Redan kring sekel-

skiftet började Sverige bli trångt för de största. Nya vinster krävde nya marknader. Agenter skickades ut på jungfruliga jaktmarker och kom i bland hem med någon liten trofé. Ett nytt monopolavtal, eller kanske ett nytt bolag att plocka pengar ur.

Den här artikeln vill påminna om pionjärernas insatser. Hur STAB och AGA slog sig in på den latinamerikanska marknaden är ett litet kapitel i historien om hur Sverige blev ett imperialistiskt land.

Mutor och svenska ordnar beredde marken för AGA

Från början av 10-talet kunde man se några stolta latinamerikaner spatsera omkring med svenska ordnar dinglande på bröstet. Argentinarerna Ducout var, liksom de båda uruguayarna Benavides och Rodriguez, riddare av Vasaorden. Chilenaren Simpson kommandör av Svärdsordens första klass. Herr Chambers i Ecuador bar Svärdsordens riddarkors.

De dekorerade hade en del gemensamt. Ducout var framtående ingenjör. Han hade varit generaldirektör för det argentinska vattenverket, den avdelning inom ministeriet för offentliga arbeten som behandlade inköp av lysbojor till den argentinska kusten. Många av de anställda inom vattenverket hade studerat för Ducout. Ducout hade politiska kontakter. Han var en person väl värd att satsa på för ett företag som ville sälja fyrar och bojor i Argentina.

Vasaorden — AGA-orden
Det var därför Ducout blev dekorerad. Vasaorden var ett av AGAs lockbeten för att förmå Ducout att övertyga sina vänner i ministeriet om de svenska fyrarnas förträfflighet.

Benavides var chef för hydrografiska avdelningen vid ministeriet för offentliga arbeten i Uruguay och hans kollega Rodriguez var expeditionschef. Ministeriet var ansvarigt för bl a fyraffärer. Den som anar ett AGA-ingripande ba-

Amiral Simpson var en entusiastisk AGA-vän och medlem i Consejo Naval, ett sjöråd som hade makten över fyrbeställningar i Chile. Eftersom Simpson var sjöofficer tyckte AGAs försäljningschef Axel Nordvall att ett kommandörstecken av Svärdsorden kunde passa bra. Den chilenska AGA chefen informerades i förväg om belöningen för att kunna göra Simpson uppmärksam på "från vilket håll nådeveder-målet kommer".

Kapten Chambers i Ecuador satt i en central position där han kunde gynna svenska affärsintressen. I december 1922 anlände Svärdsorden. Och genast utlovade Chambers stora inköp av bojor och akkumulatorer, så snart ekonomin tillät.

"Herr X" och "vännen S"

Nu var naturligtvis inte ordnarna AGAs enda vapen i kampen om den latinamerikanska marknaden. Också mutor av mera traditionell typ utnyttjades flitigt. Mottagarna var av lättförståeliga skäl oftast anonyma. Till och med i den interna korrespondensen skrev man om provisioner till "herrX" eller "vännen S". "Provisionerna" uppgick till avsevärda belopp och bidrog till att trissa upp priserna på fyrar, bojor och AGA-gas.

AGA var tidigt på plats i Latinamerika. 1915 startades det första dotterbolaget i Brasilien. 1920 var tiden mogen i

Chile och Argentina och 1921 i Mexico.

Det började 1906 med en försäljningsagentur i Buenos Aires. Agenturen gav emellertid inte de resultat bolagsledningen hoppats på, och fyra år senare fick direktör Nordvall rycka ut för att få fart på affärerna. I Argentina blev hans första uppgift att säga upp avtalet med den gamla agenturen, göteborgsfirman Luis Lindelöf & Co.

Svensson och Ohlsson sår ...

Nordvall sökte vänner med bättre kontakter — och kanske mindre skrupler. Valet föll på den svenska firman Svensson & Ohlsson, med kompanjonerna Pedro Svensson (svensk konsul) och Ernesto Ohlsson i ledningen.

AGAs viktigaste kunder var marinministeriet och ministeriet för offentliga arbeten. Det var inom dessa ministerier Svensson & Ohlsson skulle skapa ett AGA-vänligt klimat. För att påverka myndigheternas beslut gällde det att hålla sig informerad om ärendenas gång och om konkurrenternas mått och steg. Vid behov måste rätt person uppmuntras eller belönas.

AGA träffade en överenskommelse med Svensson & Ohlsson som gav agenturfirman rätt att betala "provisioner" till lämpliga mellanhänder. Snabbt köptes en deputerad och vän till ministern för offentliga arbeten. 8 procent av försäljningssumman blev belöningen för de beställningar han kunde ordna åt AGA.

... och AGA skördar
Svensson & Ohlssons ansträngningar bar frukt. Mot slutet av 10-talet köptes de flesta argentinska fyrarna från AGA och 1920 hade man alltså blivit tillräckligt stora för att bilda dotterbolag. Bland aktieägarna i Compania AGA del Rio de la Plata återfanns också de båda kompanjonerna Pedro Svensson och Ernesto Ohlsson.

**Text: Janne Johansson
Bild: Lasse Hillersberg**

Huvudkälla:

Harald Runblom: Svenska företag i Latinamerika. Etableringsmönster och förhandlingstaktik 1900 - 1940. Almqvist och Wiksells 1971

... och vad hände sen?

Den 12 mars 1932 sköt sig Ivar Kreuger i ett hotellrum i Paris. Han hade använt väl grova metoder i bygget av finansimperiet och koncernen hade efter kraschen skulder på över en miljard kronor. Men STAB överlevde sin grundare och fortsätter att göra vinster i Latinamerika — nu under Wallenbergs styre. STAB är ett av de svenska företag som direkt profiterar på förtrycket i Chile genom tändsticksfabriken Compania Chilena de Fosforos, den enda i sitt slag i landet. Och i Colombia har STAB fortfarande i det närmaste monopol på tändstickor. Också AGAs latinamerikaintresse har hållit i sig. 3000 — eller en femtedel av det totala antalet anställda — arbetar vid dotterbolagen i Latinamerika. Under UP-tiden deltog AGA aktivt i det ekonomiska kriget mot Allende.

Den svenska tändsticksimperialismens framgångar lämnade inte konkurrenterna någon ro. I Japan döptes en stad till Jonköping för att man skulle kunna ta sig in på det Krugerska monopolens marknad. Det avslöjades dock på grund av de felande prickarna över o i namnet "Jönköping".

STAB i Bolivia: **Statligt skydd** **för svenska stickan**

Kapitalism är fri konkurrens. Men varje kapitalist med ambitioner vill helst av allt se konkurrensen upphävd. Han vill bli ensam herre på täppan — monopolkapitalist. Finanskungen Ivar Kreuger hade stora ambitioner. Han var också en stor vän av monopol.

Först monopoliserades Sverige. I mitten av förra seklet tillverkades svenska tändstickor av omkring 150 olika företag. År 1917 tillverkades nästan alla av STAB (Svenska Tändsticksaktiebolaget).

Ivar Kreuger var mannen bakom sammanslagningarna. Han kontrollerade ensam ak-

tiemajoriteten i det nya bolaget och blev dess verkställande direktör. Med STAB som plattform började han nu bygga upp sitt imperium.

1923 startade Kreuger två företag i USA. Med kapital därifrån började han köpa upp tändsticksintressen runt om i världen. Samtidigt hände angenäma ting på kontinenten i söder. I Bolivia träffade en argentinsk ingenjör, en viss Claudio Bovet, ett avtal med staten. Avtalet gav honom monopol på tillverkning och import av tändstickor till Bolivia under 25 års tid. Kruxet för Bovet var att han inte hade råd att finansiera affären ur egen ficka.

Gemensamma intressen

Alltså:
Bovet hade (eller nästan hade) ett tändsticksmonopol

och ville göra pengar. Kreuger hade pengar och ville göra mer pengar. Gärna på tändstickor. Vad vore då mer naturligt än en liten kartell?

Sagt och gjort! Det gemensamma intresset förde de båda herrarna samman och i december 1923 förenades de ombord på ångaren Aquiltania. Bovet blev Kreugers "förtroliga ombud". Mot rundlig ersättning skulle han monopolisera Sydamerika åt STAB.

Med Kreugers pengar i bakfickan kunde Bovet fortsätta förhandla med sina vänner i den bolivianska regeringen. Men förhandlandet gick trögt. Det brittiska företaget som tidigare stått för rulljansen var inte piggt på att lämna över till STAB.

Först 1930 var allt klappat och klart. Efter intensiv be-

arbetning från STAB sade den bolivianska regeringen upp sitt gamla avtal och gav den 30 april STAB:s belgiska dotterbolag Union Allumettlière ensamrätt på tillverkning, import, export och försäljning av tändstickor i Bolivia under 20 år. Som "motpres- tation" fick den fattiga regimen låna två miljoner dollar av den rika Kreuger - koncer- nen. På 20 år och till sju pro- cents ränta.

Till kamp mot tändstickssmuggel!

Ett tändsticksmonopol måste naturligtvis försvaras. Mark- naden måste hållas fri från billiga konkurrentstickor och allt annat man kan tända eld med. Därför krävdes straff mot smugglare och tjuvgöm- mare. Konfiskeringen av smuggelgodset och 25 bolivia- nos i böter per ask löd straf- fet för den som ertappades med andra stickor än Kreu- gers i Bolivia. Innehavare av elddon fick böta 50 bolivia- nos. Automatiska tändare för- bjöds.

Redan 1925 kom STAB - stic- kan till Peru (Bovet hade go- da kontakter med några av president Legufas närmaste män), 1927 till Ecuador (STAB:s snabbaste affär. Den 25 november införde rege- ringen — utan att ens formellt fråga kongressen — statligt tändsticksmonopol. Den 28 samma månad var det i STAB:s händer) och 1930 till Guatemala. Säkerhetsstickan kom med båt från Europa. In- hemsk tillverkning lades ned.

Två segrare — en förlorare

Monopolavtalen var sig lika överallt, sinnrikt konstruera- de till både det svenska före- tagets och den inhemska över- klassens fromma.

På STAB:s plussida: befrielse från konkurrens och alla slags skatter. Vål tilltagna priser, i Peru hela 15 gånger tillverk- ningskostnaden i Sverige.

På de latinamerikanska rege- ringarnas plussida: avgifter för monopolrättigheter och hjälp med lån från Kreugers världs- koncern.

Alla tycktes tjäna på affärer- na. Utom folken förstås, som fick finansiera det hela med skyhöga priser på den svenska stickan.

300 kvinnor hos Högsta domstolen: "VAR FINNS DE FÖRSVUNNA?"

Den åttonde mars – den internationella kvinnodagen. En dag då kvinnor över hela världen genomför aktioner mot kvinnoförtrycket – och förtrycket i stort.

I Stockholm demonstrerade ett tusental personer bakom kraven på 6-timmarsdag, arbete åt alla och bra och gratis daghem.

I Santiago i Chile demonstrerade ca 300 kvinnor mot juntans förtryck.

De chilenska kvinnornas demonstration var inte som den i Stockholm. De kunde inte gå öppet på gatorna. De 300 kvinnorna samlades is stället i Högsta Domstolens byggnad för att överlämna en besvärsskrivelse till domstolens president. De använde sin formella rätt att vända sig till domstolen med sina besvär. Naturligtvis hade aldrig lagstiftarna väntat sig att besvärsmannen skulle bli ett medel för politiska demonstrationer. De hade nog tänkt sig att besvären skulle skickas per post. Eller på sin höjd att den besvärande skulle besöka domstolen med sitt juridiska ombud. Men att 300 kvinnor skulle trängas i domstolens korridorer och kräva att få överlämna sin petition – det hade säkert inte lagstiftarna tänkt sig.

De chilenska kvinnorna utnyttjade – och utnyttjar – de få kryphål i lagen som faktiskt finns. En "delegation" till Högsta Domstolen kan på så sätt bli en kraftfull demonstration. En demonstration mot juntans förtryck och ett sätt att få spridning för sina protester. För en sådan aktion kan inte tystas ned. Juntan måste gå i svaromål.

Krävde besked

Kvinnorna överlämnade en omfattande och väldokumenterad skrivelse på 84 A-4 sidor. Den behandlade fallen med de försvunna. Den tog upp fallen med de 501 personer som bevisligen omhändertagits

av säkerhetstjänsten – DINA – men där efter aldrig hörts av. Den frågade vad som hänt med dessa. Den begärde att Högsta Domstolens president skulle kontakta regeringen och Pinochet personligen för att kräva besked. Petitionen hade undertecknats av nära 5000 personer. Främst anhöriga till politiska fångar, men också många andra. En av kvinnorna som deltog i aktionen skriver i ett brev att "den hunden Frei hade sagt att han skulle skriva under . . . men när allt kom omkring vågade han inte . . ." Däremot skrev många andra internationellt kända personligheter under. Det var också någonting som skrämde juntan.

Juntan till attack

Det var inte första gången de anhöriga till de politiska fångar genomför en sådan här aktion. Därför visste de vad som skulle komma. De visste att juntan skulle gå till attack mot dem. Därför visste de också att undertecknandet av petitionen måste vara en medveten handling, en handling som kunde få konsekvenser.

Den här gången publicerade juntans informationstjänst en deklaration redan dagen därpå. Den 9 mars stod alltså juntans svar på kvinnornas undringar över vad som hänt med de försvunna att läsa i det trogna juntabladet El Mercurio: ". . . Den aktuella nyheten och de händelser de relaterar utgör ännu ett bevis på den usla kampanj som marxismen riktar mot Chile alltsedan den 11 september 1973 . . ." Som vanligt: Inga som helst svar på de frågor kvinnorna ställer! Istället försöker juntan använda aktionen som ett argument för fortsatt förtryck. Det faktum att så många människor skrivit under petitionen blir för juntan att ". . . (det) visar klart att landet ännu inte är berett att återgå till det juridiska och politiska normalstånd som vissa eftersträvar. Tvärtom avslöjar det att de åtgärder som vidtagits fullständigt rättfärdigas . . ."

"En konspiration"

Juntans deklaration säger vidare att det finns ". . . märkliga överenskommelser i tiden mellan dessa anklagelser (. . .) och de undersökningar som en specialkommission i Geneve genomför om de mänskliga rättigheterna i Chile. Landet har tidigare fått höra samma sorts falska anklagelser mot den statliga säkerhetstjänsten med anledning av general Prats död, attentatet mot Bernardo Leighton och hans fru, samt Orlando Letellers död. Samtliga dessa anklagelser är märkvärdigt överensstämmande i tiden med inledandet av internationella möten för att behandla de mänskliga rättigheterna i Chile."

Stackars Pinochet som alla konspirerar mot. Är det så juntan vill vi ska reagera?

Deklarationen slutar med att juntan slår fast att den "inte ska tveka att obevekligt använda sig av alla de åtgärder som kan vara nödvändiga för att försvara nationen mot de faror som hotar den".

Hysterisk reaktion

Juntans nära nog hysteriska reaktion visar vilken effekt kvinnornas protestaktioner har. Det faktum att den trogna juntavännen El Mercurio direkt efter juntans deklaration publicerade några citat ur kvinnornas skrivelse, är också intressant. De nästan timida krav som där framställs om att få konkreta svar på vad som hänt med de försvunna står i sådan bjärt kontrast mot juntans hundskäll om marxistisk internationell konspiration att juntan inte får något som helst fotfäste för sin demagogi.

Kvinnornas aktioner har hjälpt allt fler att få upp ögonen för juntans förtryck. Men framför allt har de chilenska kvinnorna visat att det är möjligt att kämpa.

Lasse Palmgren

Jag är intresserad av att

- ☐ komma i kontakt med en lokalkommitté
- ☐ vara med i en studiecirkel om Chile

Namn

Adress

Telefon

Skicka in talongen till Chilekommittén, Box 622, 101 28 Stockholm